

Teema: **Vapaaehtoistoiminta**

Hyvät ihmiset pahojen asioiden äärellä

Tutkimus: Uhrit rikosprosessissa

Pojat seksuaalisen väkivallan uhreina

**RIKOSUHRI
PÄIVYSTYS**

RIKU-lehti ilmestyy seuraavan kerran lokakuussa 2011. Aineistopäivä 22.8.

Toimitus:

Päätoimittaja

Petra Kjällman, petra.kjallman(at)riku.fi

Toimitussihteeri

Sirpa Marttila, riku-lehti(at)riku.fi

Toimituskunnan jäsen

Jaana Koivukangas

Toimituksen s-posti: riku-lehti(at)riku.fi

Kansikuva:

Sirpa Marttila

Julkaisija:

Rikosuhripäivystys (RIKU)

Läntinen Brahenkatu 2, 00510 HELSINKI

puh. 040 510 6210

www.riku.fi

Kustantaja ja ilmoitushankinta:

Printmix Oy

Sulkapolku 3, 00370 HELSINKI

myynti(at)printmix.fi

vaihde 020 710 9510

Taitto ja painatus:

Printmix Oy

Mika Trogen

Painos: 3000 kpl

ISSN 1455-1381

Jakelu: RIKUn toimistot ja palvelupisteet, ilmoittajat, www.riku.fi (sähköinen versio)

Rikosuhripäivystys (RIKU) palvelee rikoksen uhriksi joutuneita, heidän läheisiään ja rikosasiassa todistavia. Tavoitteena on parantaa rikoksen uhrin ja rikosasian todistajan asemaa vaikuttamalla asenteisiin, käytäntöihin, päätöksentekoon ja lainsäädäntöön sekä tuottamalla tukipalveluita kohderyhmälle. RIKUsta saa asiantuntija-apua ja neuvontaa rikosprosessiin liittyvistä käytännön asioista sekä henkistä tukea ja ohjausta pidempiaikaisen tuen pariin. Palvelut toteutetaan pääosin RIKUn henkilöstön ohjauksessa noin 300 koulutetun vapaaehtoisen voimin.

Rikosuhripäivystystä toteuttavat yhteistyössä Suomen Settlementiliitto (valtakunnallinen koordinaattori), Ensi- ja turvakotien liitto, Suomen Mielenterveysseura, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Punainen Risti, Kirkkohallitus ja Naisasialiitto Unioni. Rikosuhripäivystys on eurooppalaisen yhteistyöjärjestö Victim Support European jäsen. Pääasiallisia rahoittajia ovat Raha-automaattiyhdistys ja valtio.

- Tekstiviestipalvelu Rikumobiili 18184

• Auttava puhelin 0203 16116

• Juristin puhelinneuvonta 0203 16117

• Neuvoja verkossa: www.rikunet.fi.

• Kotisivut: www.riku.fi

• Henkilökohtaista tukea palvelupisteistä. RIKUn yhteystiedot sivulla 29.

RIKUSSA TÄLLÄ KERTAA

Pääkirjoitus.....3

SYNE on syrjinnän vastaista neuvontaa

RIKUn seminaari

Tue RIKUa Sharewoodissa!.....4

Hyvät ihmiset pahojen asioiden äärellä....6

Suomen kielen kurssilta

RIKUn vapaaehtoiseksi.....7

Mistä RIKUn vapaaehtoiseksi tukihen-

kilöksi hakeutuvat ihmiset on tehty?.....8

Uhrinäkökulma ei ole itsestäänselvyys

riskosprosessissa.....10

Kun jäimme yksin.....14

Toimivalla turvallisuusyhteistyöllä

parempaa hyvinvointia.....16

Timanttista turvallisuustyötä Lapissa.....17

Vartijan työssä kokemus opettaa

ennakoimaan.....17

Väkivallan ehkäisytyö on

avainasemassa kotoutumisessa.....20

Introducing the MaSu Project.....22

Kirjaesittely, Tietoisuuden tie alkurak-

kauteen – väkivalta on ehkäistävissä.....24

Kirjaesittely, Lapsiin kohdistuva

väkivalta ja hyväksikäyttö.....25

Ikääntyneet naiset

vaikenevat väkivallasta.....25

Rikosuhripäivystyksen Länsi-Uudenmaan

palvelupiste avattu Karjaalla.....28

RIKUn yhteystiedot.....29

Kiitos kuuluu vapaaehtoisille

Rikosuhripäivystyksessä (RIKU) vapaaehtoistoiminta on ratkaisevan tärkeä voimavara. Se on ollut sitä toiminnan alusta alkaen. Vuoden 1994 syksyllä järjestettiin Helsingissä, Oulussa ja Tampereella ensimmäiset RIKUn vapaaehtoisten puhelinpäivystäjien ja tukihenkilöiden koulutukset. Kokemusta siitä, mitä neuvoja ja tukea rikoksen uhri tarvitsee, ei tuolloin ollut sen enempää kouluttajilla kuin koulutettavillakaan. Siksi koulutuksessa painotettiin pääasiassa vuorovaikutustaitoja puhelimeen vastattaessa ja henkilökohtaisissa kohtaamisissa, koska ainakin niitä ymmärrettiin tarvittavan.

Noista ajoista vapaaehtoistyömme on selkiytynyt toimintamme kehittyessä ja laajentuessa. Nyt tiedämme, mitä vapaaehtoisen pitää osata ja koulutusten sisällöt ovat sen mukaisia. Nykyisin peruskoulutustemme teemoja ovat vuorovaikutustaitojen lisäksi muun muassa rikosprosessiin liittyvät kysymykset. RIKUn vapaaehtoistyö on vaativaa, mutta toisaalta myös tekijälleen ajoittain hyvin palkitsevaa.

Vapaaehtoistehdävät ovat RIKUn toiminnan kehittyessä laajentuneet puhelinauttamisesta ja henkilökohtaisesta tukemisesta. Vapaaehtoisemme voivat toimia sosiaalisessa mediassa vastamassa RIKUn nimissä aiheeseen liittyvillä Suomi24-keskustelupalstoilla ja olla päivystäjänä Rikunet-verkkopalvelussa. Vapaaehtoinen voi myös tehdä etsivää työtä massatapahtumissa. Toiminnan koko ajan kehittyessä on todennäköistä, että myös vapaaehtoisten tehtävät lisääntyvät ja monimuotoistuvat edelleen.

RIKUn vapaaehtoistehävissä on mahdollista oppia koko ajan uutta. Alkuun on peruskurssi ja sen jälkeen vuosittain useita lisäkoulutuksia ja tietojen päivityksiä. Omasta itsestäänkin voi oppia uusia asioita esimerkiksi työnohjauksissa. Uuden oppimista tukee jokainen uusi asiakaskontakti ja tukisuhde. Samanlai-

► *RIKUn vapaaehtoiset ovat auttamishaluisia ja vuorovaikutustaitoisia aikuisia, joilla on joustava elämänasenne.*

sia tapauksia ei ole, sillä jokainen asiakas on yksilö ja hänellä tarpeensa tuelle ovat yksilölliset. Vapaaehtoisella on aina mahdollisuus konsultoida RIKUn työntekijää ja saada neuvoja voidakseen tukea asiakastaan mahdollisimman hyvin. Saamapuolelle jää myös asiakkailta ja yhteistyökumppaneilta saadut kiitokset, jotka vahvistavat kokemusta toiminnan tarpeellisuudesta. Myös RIKUn yhteisöön kuuluminen on bonusta.

Vapaaehtoinen antaa RIKUlle itsensä ja aikaansa asiakastyöhön. Hän sitoutuu toimintaan RIKUn linjausten mukaisesti, aina vuodeksi kerrallaan. Hän on läsnä, kuulee, välittää ja kohtaa asiakkaansa aidosti. Hän kulkee rinnalla ja tukee asiakastaan toimimaan itse itsensä puolesta. Joskus harvoin voi vapaaehtoinen tehdä asioita asiakkaansa puolesta, jos tämä on tilapäisesti niin haavoittuvassa tilassa, ettei kykene tai jaksa toimia.

RIKUn vapaaehtoiset ovat auttamishaluisia ja vuorovaikutustaitoisia aikuisia, joilla on joustava elämänasenne. ■

Kiitos teille, RIKUn vapaaehtoiset!

Petra Kjällman
toiminnanjohtaja
Rikosuhripäivystys (RIKU)

SYNE on syrjinnän vastaista neuvontaa

Oletko tullut syrjityksi

- iän
- etnisen tai kansallisen alkuperän
- kansalaisuuden
- kielen
- uskonnon
- vakaumuksen
- mielipiteen
- terveydentilan
- vammaisuuden
- seksuaalisen suuntautumisen
- tai jonkin muun henkilöön liittyvän syyn perusteella?

"Minua ei päästetty pyörätuolilla ravintolaan, vaikka siellä oli tilaa."

"Minua ei palveltu kaupassa, koska olen romani."

"Minua kiusataan työpaikalla seksuaalisen suuntautumiseni vuoksi."

"En etene urallani, koska työnantajani mielestä olen liian vanha."

"En saanut vakuutusta, koska olen ulkomaan kansalainen."

Rikosuhripäivystyksestä (RIKU) saa syrjinnän vastaista neuvontaa nyt jokaisen RIKUn aluetoimiston toiminta-alueelta.

Alueiden SYNE-neuvontanumerot ovat RIKUn toimistojen puhelinnumeroita.

Länsi-Suomi	050 5729265
Lounais-Suomi	050 343582
Pohjois-Suomi	040 5433495
Etelä-Suomi	09 41350550
Sisä-Suomi	050 31418513
Itä-Suomi	013 221990
Lappi	0400 979175

Numeroissa vastataan pääsääntöisesti virka-aikana arkipäivisin tai vastausautomaatti antaa edelleenohjauksen, esimerkiksi viestin tai yhteydenotto-pyyntöön.

Syrjintä on usein rikos, siksi SYNE on osa RIKUn perusneuvontatyötä. Vähemmistövaltuutetun toimisto on syrjinnän vastaisesta toiminnasta vastaava viranomainen. RIKU tarjoaa neuvontaa yhteistyössä vähemmistövaltuutetun toimiston kanssa. RIKUn syrjinnän vastaisessa neuvonnassa kartoitetaan yhteydenottajan syrjintäkokemuksen luonne ja toiminta- ja avunsaantimahdollisuudet. Jos tapauksessa ei arvioida olevan kyse rikoksesta, yhteyttä ottanut ohjataan hänelle soveltuvan muun avun piiriin. Joissain tapauksissa soittaja ohjataan ottamaan yhteyttä vähemmistövaltuutetun toimistoon jatkoapua ja selvittelyä varten.

RIKUn seminaari:

Oikeuksia erojen yli – ulkomaalaistaustainen rikoksen uhrina

Rikosuhripäivystyksen (RIKU) Ulrik-projektin päätösseminaari järjestetään Tampereen Scandic Rosendahl -hotellissa 14–15.10.2011.

Maahanmuuttajat ja ulkomaalaiset ovat usein erityisen haavoittuvassa asemassa rikoksen uhriksi joutuessaan. He voivat myös joutua taustansa takia syrjinnän tai rasisien rikoksen kohteeksi. Seminaarissa käsitellään näitä teemoja, joihin RIKUn Ulrik-projektissa on paneuduttu vuosina 2007–2011.

Tule kuuntelemaan kiinnostavia asiantuntija-puheenvuoroja muun muassa syrjinnästä, yhdenvertaisesta asiakastyöstä ja traumaattisten kokemusten vaikutuksesta asiakastilanteisiin. Seminaari on suunnattu RIKUn vapaaehtoisille, neuvontatyötä tekeville sekä työssään ulkomaalaisia, maahanmuuttajia tai rikoksen uhreja kohtaaville ja muille seminaarin teemoista kiinnostuneille. Tilaisuus on maksullinen.

Ulrik-hanke on toteutettu Raha-automaattiyhdistyksen tuen turvin.

Lisätiedot: www.riku.fi
tai projektisihteeri Meri Korniloff,
[meri.korniloff\(at\)riku.fi](mailto:meri.korniloff(at)riku.fi),
p. 040 8422487

Tue RIKUa Sharewoodissa!

Sharewood.org on uusi suomalainen hyväntekeväisyysmedia, jossa käyttäjät jakavat hyvää ja voittavat palkintoja. Sharewoodissa on mukana useita yleisesti tunnettuja, hyvää tekeviä järjestöjä.

Nyt voit tukea Rikosuhripäivystyksen (RIKU) toimintaa Sharewoodin nettisivuilla valitsemalla RIKUn sieltä omaksi avustuskohteeksesi.

Päset sivuille osoitteesta www.riku.fi tai www.sharewood.org. Rekisteröidy käyttäjäksi ja ota tavaksesi käydä Sharewoodissa aamulla avatessasi tietokoneesi. Mitä enemmän klikkaat sivustolla olevia mainoksia, sitä enemmän kartutat senttejä rikosuhrityöllemme.

Rahaa RIKUlle kertyy myös muulla aktiivisuudellasi sivustolla, esimerkiksi kutsumalla mukaan uusia hyväntekijöitä. Mitä aktiivisemmin käytät Sharewoodia, sitä enemmän saat pisteitä, joilla voit myös voittaa palkintoja herkuista kaukomatkoihin.

Käyttäjille ja avustusjärjestöille palvelu on täysin ilmainen. Kirjautuessasi annat tietoa itsestäsi järjestelmään, mutta tietojasi ei välitetä eteenpäin ja niitä käytetään ainoastaan Sharewoodin omaan kohdennettuun markkinointiin.

RIKU kiittää lämpimästi
kaikkia tukijoitaan.

ASIANAJAJIA

ASIANAJAJA on asianajajaluetteloon hyväksytty lakimies, jolla on säädetty kokemus ja taito. Asianajajan toimintaa valvovat asianajajaliitto ja oikeuskansleri. Asianajajat antavat myös julkista oikeusapua kaikissa oikeudenkäyntiasioissa.

Kaipaatko osaavaa apua oikeusprosessiisi ja samalla empaattista olkapäätä?

Oikeudenkäynti asianomistajalle on muutakin kuin pelkkää juridiikkaa.

- Autan varmalla kokemuksella uhrin asemaan joutunutta tekemään raskaasta oikeusprosessista helpomman toimien samalla tukena ja turvana
- Ensimmäisestä puhelinsoitosta lähtien hoidan kaikki oikeusprosessiin liittyvät asiat puolestasi asiakirjojen hankkimisesta vahingonkorvauksien selvittämiseen
- Selvitän myös mahdollisuutesi ilmaiseen oikeudenkäyntiin joko oikeusavun tai vakuutuksen oikeusturvan kautta, mikä yleensä onnistuu

Ota yhteyttä milloin se parhaiten Sinulle sopii!

ASIANAJOTOIMISTO HIPPI

OTK Juha-Pekka Hippi
Porkkalankatu 13 C, 00180 Helsinki
Puh. 050-5934 100, Fax (09) 753 0373
asianajotoimisto@hippi.fi, www.hippi.fi

Toimisto sijaitsee Helsingin käräjäoikeuden vieressä,
oikeudenkäynnit tarvittaessa ympäri Suomea

Asianajotoimisto Eeva Lehtonen Oy

Pohjoiskauppatori 1 B
28100 Pori

puh. 02-631 0800
fax. 02-633 6115

Asianajotoimisto Juntura Oy

asianajaja@juntura.eu www.juntura.eu
Pekankatu 4 B 16, 96200 Rovaniemi
Toimisto: 0400-975 775, Lakimies 040-700 9593

ASIANAJOTOIMISTO & LAKIPALVELU & PETRI SALLINEN OY

Malmikatu 7, 80100 Joensuu
puh. 010 548 8100, fax. 013-228 722
asianajotoimisto@petrisallinen.com
www.kolumbus.fi/petrisallinen

Asianajajat:

Petri Sallinen 050-557 1944
Heli Nykänen 050-412 5252

**Hoidamme mm. rikosasioita ja
perhejuridiikkaan liittyviä asioita**

Asianajotoimisto
Terhi & Pekka

ERIKSSON

ESPOO toimisto
Pohjantie 3 (7 krs.)
02100 Espoo
Puh.(09) 859 6403
Fax.(09) 859 6407

**Painopistealueina perhe-
ja perintöoikeudelliset
sekä rikosoikeudelliset asiat**

VANTAA toimisto
Kielotie 7 B (3 krs.)
01300 Vantaa
Puh.(09) 871 3020
Fax.(09) 859 6407

www.asianajotoimistoeriksson.fi

Asianajotoimisto Kristiina Kenttä

Hämeentie 17 A 65, 00500 Helsinki
puh. 09-759 3036
www.lakikentta.fi

Asianajotoimisto Eeva Lehtonen Oy

Pohjoiskauppatori 1 B
28100 Pori

puh. 02-631 0800
fax. 02-633 6115

Hyvät ihmiset pahojen asioiden äärellä

Teksti: Virpi, RIKUn vapaaehtoinen, joka on ollut mukana puhelin- ja nettipäivystäjänä kolmisen vuotta

RIKUn vapaaehtoisia yhdistää kutsumus toisten ihmisten auttamiseen.

Tamperelaiset **Marjatta** ja **Helena** ovat RIKUn vapaaehtoistyön todellisia konkareita.

Marjattalla puhelinpäivystäjänä tukihenkilövuosia on takana kuusi ja Helenalla peräti 16.

Heitä yhdistää halu auttaa ja jakaa oman elämäkokemuksen myötä tullutta viisautta. Paras palkinto on murheen alhosta jaloilleen nouseva asiakas, joka löytää pahojen kokemusten jälkeen elämästään jälleen paljon hyvää.

Milloin ja miten tulit mukaan RIKUn vapaaehtoistyöhön?

Marjatta: Jäin eläkkeelle keväällä 2004. Ruuhkavuodet olivat ohi ja elämässä alkoi jonkinlainen tyhjäkäynti. Alueradiosta kuulin, että RIKUn haetaan vapaaehtoisia. Kiinnostuin asiasta ja otin yhteyttä. Sillä tiellä ollaan. Olin 60-vuotias, kun aloitin puhelinpäivystäjänä ja tukihenkilönä. Uskon, että laaja elämäkokemukseni on auttanut tässä toiminnassa.

Helena: Olin ollut Setlementtiyhdistys Naapurin vapaaehtoistoiminnassa mukana vuosia jo aikaisemmin. Sitten Tamperella alkoi RIKUn tukihenkilökoulutus, ja olin siinä ensimmäisten joukossa mukana. Vuosi oli 1994. Tämä RIKUn vapaaehtoisena työskenteleminen täydentää hyvin hoitoalan ammatillisuuttani.

Mitä mieltä olet RIKUn vapaaehtoistoiminnasta, millaisena olet sen kokenut?

Marjatta: Yhteistapaamiset ja työnohjaus ovat tärkeitä. On hyvä saada vahvistusta tiimiltä omalle työlleen, kun yksikään kohdalle osuva tapaus ei ole samanlainen.

Helena: RIKUssa pidetään hyvää huolta vapaaehtoisista. Täällä toimii samanhenkisiä ihmisiä, joiden kanssa on hyvä toi-

"Vapaaehtoistyöntekijän oman elämän on oltava tasapainossa. On myös oltava aikaa ja halua paneutua asioihin. On oltava auttamisen tahto ja voima", sanoo Helena, joka on ollut vapaaehtoisena jo vuodesta 1994, jolloin Rikosuhripäivystys perustettiin ja ensimmäiset vapaaehtoistyön koulutukset järjestettiin.

Euroopan vapaaehtoistoiminnan vuosi 2011

Suomen kielen kurssilta RIKUn vapaaehtoiseksi

Teksti: Andrea, RIKUn vapaaehtoinen, joka on toiminut muun muassa puhelinpäivystäjänä

mia. Voisiko sanoa, että täällä on hyviä ihmisiä pahojen asioiden äärellä.

Mitä sanotte ihmiselle, joka harkitsee RIKUn vapaaehtoiseksi ryhtymistä?

Marjatta: Tämä toiminta antaa mahdollisuuden kiinnostavaan päiväohjelmaan. Asiakkaalle avun löytäminen on palkitsevaa. Aikaa on oltava: sanonkin yleensä ensitapaamisella, että meillä on pitkä prosessi edessä.

Helena: Vapaaehtoistyöntekijän oman elämän on oltava tasapainossa. On myös oltava aikaa ja halua paneutua asioihin. On oltava auttamisen tahto ja voima.

Millaisia asioita olette eniten joutuneet käsittelemään puhelinpäivystyksessä ja/tai tukihenkilöinä?

Marjatta: Aivan viime vuoden aikana olen huomannut, että yhä enemmän on ihmisiä, jotka kokevat tulleen rikoksen uhriksi, vaikka oikeasti kyse on mielen-terveysongelmasta.

Helena: Seksuaalista väkivaltaa on aika paljon, samoin pahoinpitelyjä. Myös korvauksista kysytään paljon.

Kerro esimerkki tapauksesta, joka on jäänyt erityisesti mieleesi?

Marjatta: Olin tukihenkilönä naiselle, joka oli elänyt pitkään täysin alistettuna perheessä. Sitten mies kävi aseella uhaten perheen kimppuun, ja nainen lähti hakemaan apua. Oli hienoa nähdä, kuinka täysin nujerretty nainen heräsi eloon, kun sai apua. Aluksi hän oli masentunut, ylipainoinen ja lypsyssä kulkeva passiivinen ihminen. Paranemisen edetessä hän muuttui täysin: hoikistui, oli huoliteltu, ryhdikäs ja innoissaan tulevaisuudesta. Tällaiset tapaukset ovat tukihenkilölle palkitsevia.

Helena: Joku oli hyökännyt täysin yllättäen takaapäin teräseen kanssa asi-

akkaani kimppuun. Oli raskasta katsoa, kuinka ennen niin iloinen ihminen oli muuttunut rikoksen myötä pelokkaaksi ja epätasapainoiseksi. Mieleen jäivät ylipäänsä ne tapaukset, joissa näkee hyvin konkreettisesti, kuinka rikoksella voi saada aikaan todella paljon pahaa; kuinka toisen ihmisen elämä pilataan hetkessä.

Miten työstät auttamisessa kohtamiasi asioita, jotteivät ne jää omaa elämäsi varjostamaan?

Marjatta: Pari kertaa asiat ovat jääneet painamaan mieltä. Silloin työnohjaus tai keskustelu RIKUn työntekijän kanssa auttavat.

Helena: Joskus tapaukset seuraavat mukana mielessä kotiin asti, mutta aika nopeasti saan äidin roolin päälle. Työnohjauksessa voi käsitellä omia tunteita. Koulutus opettaa irrottautumaan vaikeista asioista.

Miltä tulevaisuutesi näyttää RIKUn vapaaehtoistyöntekijänä?

Marjatta: Olen ajatellut jatkaa niin kauan kuin kiinnostusta riittää ja pystyy olemaan avuksi. Tosin omassa elämässäni on taas uutta, eikä tyhjäkäyntiä enää ole, kun lastenlapset ”työllistävät” mummia.

Helena: Saan vapaaehtoistyöstä paljon. Vapaaehtoistyö on elämän suola ja kantava voima. En ajattele, että kuinka monta vuotta vielä. Se ei ole tärkeää.

Mitä toiminta RIKUn vapaaehtoistyöntekijänä on sinulle opettanut?

Marjatta: Ehdottomuus on karissut.

Helena: Elämä ei ole mustavalkoista.

” RIKUsta ja sen vapaaehtoistoinnasta kuulin ensimmäisen kerran vuonna 2007. Olin silloin suomen kielen kurssilla, jossa Joensuun aluetoimiston työntekijät kävivät kertomassa RIKUsta. Muistan, että innostuin heti siitä, että palvelu oli tarkoitettu myös ulkomaalaisille – niin maahanmuuttajille ja pakolaisille kuin turisteillekin. En silloin tiennyt mitään siitä, miten Suomen oikeussysteemi toimii ja mistä voisin saada tukea, jos joutuisin rikoksen uhriksi. Pidin myös ideasta, että palvelua pitäisi tarjota mahdollisimman monella kielellä.

Heti tilaisuuden jälkeen kävin puhumassa RIKUn ulkomaalaisprojektista vastaavan työntekijän kanssa. Kysyin mahdollisuudesta ryhtyä vapaaehtoiseksi. Juuri silloin ei kuitenkaan järjestetty koulutuksia, joten jouduin odottamaan. Asia kuitenkin kiinnosti sen verran, että otin alkuvuodesta 2009 uudestaan yhteyttä aluetoimistoon, jossa oltiin juuri suunnittelemassa koulutusta. Täytin hakulomakkeen, kävin haastattelussa – ja pääsin mukaan.

Koulutuksessa opeteltiin syksyn aikana noin yhtenä iltana viikossa perusasioita vapaaehtoistyöstä ja Suomen oikeusjärjestelmästä, auttamisesta puhelimesta ja tukihenkilönä ja paljon muutakin. Koulutuksen aikana olin ensimmäisen kerran päivystämässä auttavassa puhelimesta, tuki silloin yhdessä kokeneemman vapaaehtoisen kanssa. Siitä lähtien olen päivystänyt säännöllisesti noin kuuden viikon välein. Ensimmäinen tukisuhteeni oli kesällä 2010. Lisäksi olin mukana etsivässä työssä Ilosaarirockissa 2010. RIKU järjestää säännöllisesti työnohjausta ja täydennyskoulutuksia.

Saksasta Suomeen muuttanut Andrea on yksi RIKUn vapaaehtoisista. RIKUssa on lähes 300 koulutettua vapaaehtoista, joista vain osalla on kielitaitoa ulkomaalaistaustaisen asiakkaan auttamiseen. Vapaaehtoisella, joka osaa asiakkaan äidinkieltä ja tuntee tämän kulttuuria, on hyvä auttamiselle.

Koulutusten ja vapaaehtoistyön kautta olen saanut paljon tietoa rikosprosessista, auttavista tahoista ja auttamisesta. Olen tutustunut moniin eri taustoista tuleviin ihmisiin, jotka antavat aikaansa tukeakseen rikoksen uhreja. Tapaamiset ovat aina hauskoja ja niissä saa myös hyvää ruokaa.

Mielestäni on tärkeää auttaa rikosten uhreja antamalla tietoa siitä, miten asiat etenevät ja tukemalla heitä usein pitkän ja piinallisen oikeusprosessin aikana. Uskon, että tämä voi myös edistää parantumista traumaattisesta kokemuksesta. Rikoksia tapahtuu jatkuvasti ja joka paikassa eikä kukaan ole niiltä kokonaan turvassa.

Ulkomaalaisilla tilannetta voi hankaloittaa myös yhteisen kielen puute ja valitettavasti yhä esiintyvä rasismi. Laittomat maahantulijat ovat erittäin heikossa tilanteessa. Monet heistä ovat ihmiskaupan tai muun rikoksen uhreja. Minusta on tärkeää, että mahdollisimman monet ihmiset oppisivat tunnistamaan sellaisienkin rikosten merkit. Olisi myös hyvä saada vapaaehtoistoimintaan mukaan eri kielisiä osaavia ihmisiä eri kulttuureista, jotta pystytään auttamaan järkyttynyttä ihmistä kielellä, jota hän ymmärtää.” ■

Mistä RIKUn vapaaehtoiseksi tukihenkilöksi hakeutuvat ihmiset on tehty?

RIKUn tukihenkilö on rikoksen uhriksi joutuneen apuna ja tukena, kun tarvitaan kuuntelijaa ja käytännön neuvoja asioiden hoitamiseksi.

Tukihenkilö on vapaaehtoistojen joukosta, joka ei saa tehtävästä korvausta. Tukihenkilöksi hakeudutaan täysin vapaaehtoisuudella.

Valinta tehdään puhelinhaastattelun, kirjallisen hakemuksen ja tapaamisessa käydyn haastattelun perusteella. Tukihenkilöltä ei edellytetä mitään tiettyä koulutusta tai ammattia, hän voi olla aikuinen mies tai nainen. Pääasia on, että oma elämäntilanne on tasapainossa ja hakijalla on halu sitoutua tehtävään ja auttaa lähimmäistä.

Tukihenkilöksi valmistautuminen alkaa peruskurssilla. Koulutukseen sisältyvät kaikki yleisimmät asiat, joita rikoksen uhri kohtaa rikosprosessin aikana rikosilmoituksen tekemisestä oikeudenkäyntiin saakka. Kriisissä olevan ihmisen kohtaamisen kysymyksiä pohditaan myös paljon. Peruskurssi kestää 40 tuntia ja sen antia täydennetään jatkossa säännöllisesti.

Tukihenkilön ja asiakkaan tapaamiset ja auttamistilanteet voidaan sopia tilanteen mukaan. Jos tukihenkilö on mukana viranomaistapaamisissa, ne ajoittuvat yleensä päiväsaikaan. Tämän vuoksi onkin luonnollista, että toimintaan hakeutuu henkilöitä, joilla on aikaa toimia myös päivällä.

Motiivina halu auttaa

Peruskurssilla tehdyn kyselyn perusteella monet syyt ovat vaikuttaneet päätökseen hakeutua RIKUn tukihenkilöksi. Kaikilla tukihenkilöiksi hakeutuvilla on ainakin yksi yhteinen ominaisuus: he haluavat auttaa.

Eräällä vastaajalla perusteluna tukihenkilöksi hakeutumiselle oli lähimmäisenrakkaus ja henkilökohtainen kristillinen arvopohja – halu tehdä sitä muille, mitä toivoo muiden tekevän itselleen.

Vaikean elämäntilanteen ohittanut vastaaja haki elämälleen merkityksellistä sisältöä puolison sairauden ja kuoleman jälkeen. Pelkkä harrastustoiminta ei antanut elämään riittävästi sisältöä.

Yksi vastaaja perusteli tukihenkilöksi hakeutumista sillä, että vaikean prosessin läpikäynyt uhri voi olla niin maassa, että jaloille pääsemiseen tarvitaan ulkopuolista apua.

Tukihenkilöiden asennetta tehtävänsä kuvaa hyvin erään nuoren peruskurssilaisen toteamus: ”Tästä vastineeksi ei saa mainetta, kunniaa eikä rahaa, mutta jotakin paljon palkitsevampaa: hyvän mielen ja kiitollisuuden tunteen siitä, että on voinut pikkuisen lieventää toisen pahaa oloa.” ■

Entistä useammalle rikosuhriksi vapaaehtoinen tukihenkilö

Rikosuhripäivystyksen (RIKU) käyttö kasvaa edelleen. Vuonna 2010 yhteydenottoja oli yhteensä 19 688, yli 900 enemmän kuin edellisvuonna.

Henkilökohtaisen RIKUn tukihenkilön sai viime vuonna 1379 rikoksen uhria, uhrin läheistä tai rikosasian todistajaa. Vielä vuonna 2006 vastaava luku oli 821. Tieto RIKUn tukihenkilöpalvelusta on välittynyt entistä tehokkaammin palvelua tarvitseville muun muassa poliisin kautta.

Henkilökohtainen tukihenkilö on tarvittaessa asiakkaan tukena koko rikosprosessin ajan. Hän voi tulla mukaan esimerkiksi rikosilmoituksen tekoon, oikeudenkäyntiin ja muihin rikosasian viranomaistapaamisiin.

ASIANAJAJIA

ASIANAJAJA on asianajajaluetteloon hyväksytty lakimies, jolla on säädetty kokemus ja taito. Asianajajan toimintaa valvovat asianajajaliitto ja oikeuskansleri. Asianajajat antavat myös julkista oikeusapua kaikissa oikeudenkäyntiasioissa.

Asianajotoimisto Harsia & Tarvainen Ky

Hatanpään valtatie 6 A 6, 33100 Tampere
puh. 03-348 7400

Asianajotoimisto Pekka Kivi Oy

Louhentie 16, 02130 Espoo
puh. 09-455 2411

Asianajotoimisto Laurikainen & Haavisto Oy Asianajotoimisto Mika Ylönen Oy

Yliopistonkatu 29 cb 26, 20100 Turku
puh. 02-279 1300

Asianajotoimisto Susiluoto Oy

Uudenmaankatu 16 b, 00120 Helsinki
puh. 09-686 9110, fax. 09-6869 1169
www.susiluoto.com

Asianajotoimisto Esa Airaksinen

Tulliportinkatu 34, 70100 Kuopio
puh. 017-262 5300
esa.airaksinen@kolumbus.fi

Asianajotoimisto R.A. Ignatius Oy

Fredriksberginkatu 2, Pasilankatu 8, Helsinki
puh. 09-278 7011, fax. 09-278 7171
etunimi.sukunimi@kolumbus.fi

Asianajotoimisto Lasse Salmi Ky

Lappeentie 12, 55100 Imatra
puh. 05-436 4877

Asianajotoimisto Jukka Ketonen Oy

Kauppakatu 23 b a 11, 80100 Joensuu
puh. 013-126 595
<http://personal.inet.fi/koti/asianajotoimisto.ketonen/>

Asianajotoimisto Heikki Sillanpää

Hämeentie 5, 30100 Forssa
puh. 03-4334 909, fax. 03-4334 910
www.heikkisillanpaa.fi

Asianajotoimisto Hakanen Oy

Humalistonkatu 2, 20100 Turku
puh. 02-232 5003
Kaikki lakiasianne, myös rikosasiat

Asianajotoimisto Kari Ek

Maariankatu 8 C 82, 20100 Turku
puh. 0400-227 449

Asianajotoimisto Ristikangas & Kinnunen Oy

Vaasanpuistikko 18, 4.krs, 65100 Vaasa
Koulukatu 12, 60100 Seinäjoki
Vaasa: 06-312 0250, fax. 06-312 0255
www.ristikangas.fi

Asianajotoimisto Isoluoma Ay

Kirkkokatu 11 A 3, 90100 Oulu
puh. 08-534 7700
toimisto@isoluoma.fi

Asianajotoimisto Asianaiset Ky

Pohjoinen Hesperiankatu 3 B 9, Helsinki
Ojala Johanna puh. 09-278 1010 johanna.ojala@asianaiset.fi
Tarvainen Kirsi puh. 09-278 1019 kirsi.tarvainen@asianaiset.fi

www.asianaiset.fi

Uhrinäkökulma ei ole itsestäänselvyys rikosprosessissa

Rikosten uhrien lainsäädännöllinen asema on Suomessa kansainvälisesti katsoen hyvä. Kuitenkaan rikoksen kohteeksi joutuneet eivät aina onnistu käyttämään heille laissa määriteltyjä oikeuksia.

Selvitin hiljattain valmistuneessa tutkimuksessani rikosten uhrien tukemisen ja neuvonnan nykytilaa. Samoin tarkastelin, miten rikosuhrit kokevat asiansa viranomaiskäsittelyn. Tutkimukseni pureutui syihin, miksi uhrien voi olla vaikea päästä oikeuksiinsa.

Uhrikokemuksiin liitetyt merkitykset ovat tärkeitä

Rikosten uhreihin ja uhrikokemuksiin liittyvät merkitykset ovat tärkeitä, kun pohditaan uhrien tarpeita, tukemista ja kohtelua. Merkitykset määrittävät sitä, mieltääkö kaltionkohtelua kokenut itsensä rikoksen uhriksi, joka on oikeutettu saamaan apua sekä kykeneekö hän vakuuttamaan muut asiasta, vai pidetäänkö häntä jollain tavalla syyllisenä tapahtumiin. Yleisiä rikoksen uhreihin liitettyjä määreitä ovat passiivisuus ja heikkous. Leimaantumista pelätessään jotkut haluavat vaieta kokemuksistaan, vaikka tarvitsisivatkin apua niiden käsittelyssä.

Laajemmin voidaan puhua uhripolitiikasta, eli siitä, miten uhrin otettu huomioon kriminaalipolitiikassa, viranomaistoiminnassa ja tukipalvelujen resursoinnissa. Suomessa rikosten uhrien asema rikosprosessissa on jo historiallisesti ollut vahva ja sitä on viime vuosikymmeninä aktiivisesti vahvistettu. Samaan aikaan keskustelut rikoskokemuksen mahdollisesti traumatisoivista seurauksista ovat rantautuneet Suomeen jopa kaksi vuosikymmentä myöhemmin kuin muihin länsimaihin. Samoin uhrien tukipalveluja on meillä alettu kehittää myöhemmin kuin muualla. Taustalla voi olla kulttuurisia tekijöitä sen suhteen, miten kärsimykseen suhtaudutaan. Sotiin värittämä lähihistoriamme, kestävyys ja työnteon korostaminen sekä vah-

va yksinpärjäämisen eetos voivat selittää tilannetta.

Olen hahmottanut uhrikokemusten merkityksiä ja uhrien tarpeita tutkimuksessani haavoittuvuuden käsitteen avulla. Olen purkanut haastattelemini uhrikentän ammattilaisten käsityksiä siitä, kenet he mieltävät apua ja tukea tarvitsevinä rikosten uhreina. Haastattelin niin viranomaisia kuin uhrien auttamistyössä toimivia (ks. tietolaatikko). Tutkimuksen perusteella ei ole mielekasta tehdä listausta siitä, ketkä uhreista ovat haavoittuvimpia. Pikemminkin tutkimus purkaa käsitystä rikosten uhriksi joutumisesta yhtenäisenä kokemuksena tuoden esiin niin yksilön elämänsä historiaan, elämänvaiheeseen kuin yhteiskunnalliseen asemaan liittyviä seikkoja, jotka määrittävät alttiutta joutua rikoksen uhriksi, uhrikokemuksen seurauksia, uhrin uskottavuutta muiden silmissä ja hänen kykyään hakea apua. Näiden tekijöiden arviointi on tärkeää yksittäisiä rikosten uhreja kohdattaessa.

Haavoittuvuuden pohtiminen herättää myös kysymään, keitä pidämme sellaisina uhreina, jotka ovat oikeutettuja saamaan palveluja ja hyvää kohtelua. Mielikuvissamme uhrius ja tekijyys eivät helposti yhdisty samassa henkilössä: uhri nähdään usein puhtaana ja viattomana, tekijä moraaliltaan turmeltuneena ja pahana. Tällainen ajattelu voi estää huomaamasta joidenkin rikosten uhrien vaikeita tilanteita.

Tukipalvelujen riittävä resursointi turvattava

Kansainväliset vertailut osoittavat, että Suomessa vain pieni osa rikoksen kokeneista ja tukea tarvitsevista henkilöistä saa tukea. Kysymys voi olla paitsi siitä, ettei tukipalveluja ole riittävästi, myös siitä, ettei niihin ohjaaminen ole riittä-

vän tehokasta. Tutkimuksessa tehty kysely uhrin tukipalveluihin yhteyttä ottaneille osoittaa, että palveluista haetaan apua yleensä vakavien kokemusten jälkeen. Valtaosa yhteyttä ottaneista oli kokenut vakavaa ja pitkään jatkunutta väkivaltaa, jolla oli ollut kielteisiä vaikutuksia heidän henkiseen, fyysiseen ja taloudelliseen hyvinvointiinsa. Yleensä asian vuoksi oli jo asioitu eri (viranomais)tahoilla ja tukipalvelusta kaivattiin henkistä tukea sekä neuvoja asian viranomaiskäsittelyyn.

Eri palvelujen välillä oli eroja yhteydenottojen taustalla olevissa rikoksissa. Rikosuhripäivystyksen (RIKU) asiakas-kunta on tässä suhteessa moninaisinta (Kuvio 1). Parisuhdeväkivallan lisäksi RIKUun otetaan yhteyttä seksuaalisen ja ravintoloissa tai kaduilla tapahtuneen väkivallan vuoksi. Kuitenkin kaikkein yleisimmin tutkimusvälin yhteydenotot koskivat muuta, yleensä tuttuja tai läheisten tekemää, väkivaltaa. Lisäksi RIKUun otetaan jonkin verran yhteyttä omaisuusrikosten vuoksi (13 %).

Uhripalveluja käyttävät eri-ikäiset ja suhteellisen tasaisesti eri sosioekonomisista taustoista tulevat ihmiset. Tosin verrattuna uhritutkimuksiin vastanneisiin tai viranomaisten tietoon tullessiin rikosten uhreihin he vaikuttavat paremmin koulutetuilta ja keski-ikäisemmiltä (Kuvio 2). Apua ja tukea hakevat ovat useimmiten naisia (86 %). Kuitenkin valtaosa kyselyyn vastanneista miehistä (82 %) oli ottanut yhteyttä RIKUun. Tukipalvelut vaihtelevat paikkakunnittain, ja harvaanasutuilla alueilla asuvilla uhrien voi olla vaikea päästä palvelujen äärelle. Jatkossa olisikin tärkeää turvata uhrin tukipalvelujen resursointi niin, että rikosten uhrien olisi mahdollista saada palveluja asuinpaikasta riippumatta.

Lapset, nuoret ja iäkkäät ihmiset ottavat harvoin yhteyttä rikosten uhreille tarkoitettuihin tukipalveluihin. Samoin erilaisten vähemmistöjen osuus on pieni lukuun ottamatta palveluja, jotka on suunnattu nimenomaan heille. Olisikin kehitettävä työmuotoja, joilla vaiettuja uhrikokemuksia ja niihin liittyviä tarpeita voidaan selvittää nykyistä paremmin.

► ” Monien muiden maiden tavoin Suomessa rikosten uhrien auttaminen ja tukeminen on pitkälti kolmannen sektorin vastuulla ”

Etsivä työ ja muun muassa sosiaalisissa medioissa tapahtuva auttaminen ovat kehityssuuntia, joita on syytä vahvistaa.

Monien muiden maiden tavoin Suomessa rikosten uhrien auttaminen ja tukeminen on pitkälti kolmannen sektorin vastuulla. Valtio osallistuu toiminnan rahoitukseen. Järjestöissä on korkeatasoista osaamista palvelujen käytännön toteuttamisesta, mutta toiminnan kehittämisestä rasittaa projektiluontoisuus ja kilpailu pienistä resursseista. Se voi johtaa erilaisten hoito-ohjelmien kaupallistumiseen, tuotteistamiseen ja epäarkentavaan kilpailuun relevanteimmasta asiantuntemuksesta.

Uhrit arvostavat hyvää kohtelua

Rikosten uhreille on tärkeää asian viranomaiskäsittelyssä reilu ja tasapuolinen kohtelu ja se, että he ovat tietoisia prosessin eri vaiheista ja tuntevat tulevansa kuulluksi. Uhrinäkökulman rikosprosessissa voikin tiivistää tarkoittavan paneutumista yksittäisten uhrien tilanteisiin, mikä näkyy käytännössä pieninä tekoina: huomaavaisuutena, ihmisten kohtaamisen taitona, asiallisena neuvomisena ja oikeuksista kertomisena.

Valitettavasti uhrinäkökulma ei ole suomalaisessa rikosprosessissa itsestään selvyyttä. Edistysaskeleita on otettu ja uhrisensitiivisiä käytäntöjä on olemassa. Kuitenkin uhrien hyvä kohtelu on liian riippuvainen yksittäisen viranomaisen toimintatavoista ja asenteista.

Tukipalveluihin yhteyttä ottaneiden kyselyvastaukset tuovat esiin useita tyytymättömyyden aiheita: ei saada riittävästi tietoa, oikeusviranomaisten suhtautumista ei aina pidetä asianmukaisena tai prosessin nähdään etenevän liian hitaasti (Kuvio 3 polliisin osalta). Erityisen tyytymättömiä ovat seksuaalirikosten uhrit, sekä uhrit, joiden tapauksen käsittely ei ole edennyt rikosprosessissa odotetulla tavalla.

Tutkimuksestani hahmottui seuraavia ehdotuksia uhrisensitiivisyyden vahvistamiseksi:

1. Rikosprosessissa tarvittavan tiedon välittämistä uhrille kehitettävä. Nyt uhrien informointi tapahtuu yleensä kertaluontoisesti kuulusteluissa, jotka ovat usein jännittäviä tilanteita rikoksen uhrille. Ne voivat ajoittua traumaattisen kriisin sellaisiin vaiheisiin, joissa rikoksen uhri ei kykene ottamaan tietoa vastaan. Tietoa pitäisi välittää pidemmän ajan kuluessa, jotta varmistetaan uhrien ymmärtävän saamaansa tieto ja osaavan käyttää sitä.

Rikosten uhreille on tärkeää, että he voisivat keskustella omasta tapauksestaan päätöksiä tekevien viranomaisten kanssa kasvotusten tai ainakin puhelimitse. Pahimmillaan esimerkiksi syyttämättäjäätämispäätöksen saaminen kirjeitse voi tuntua uhrista oman kokemuksen mitätöinniltä tai siltä, ettei häntä ole uskottu. Syytteen nostamisesta luopuessaan syyttäjä voisi selostaa uhrille henkilökohtaisesti päätöksensä oikeudelliset perusteet ja vaikutukset. Samalla tapaamisessa saattaa tulla esiin tärkeitä ja oikeudellisestikin relevantteja näkökohtia.

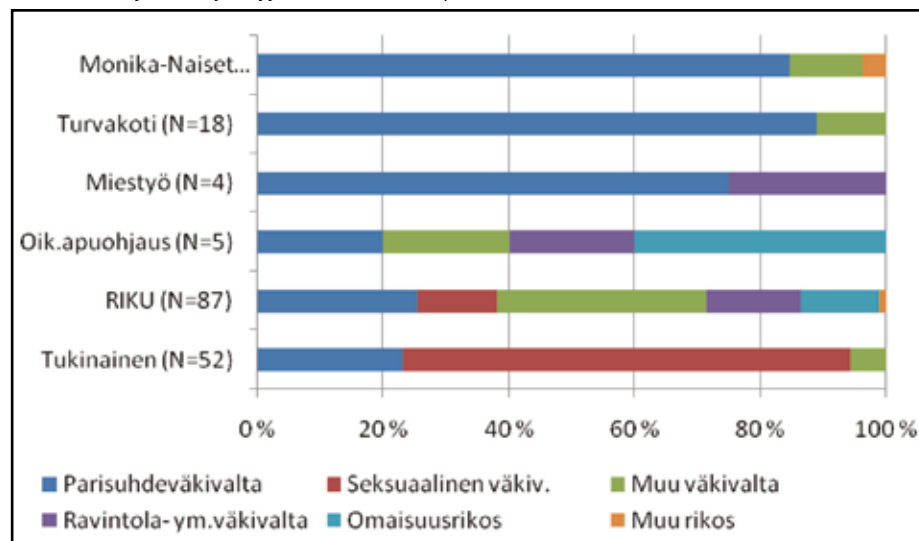
Uhrit rikosprosessissa

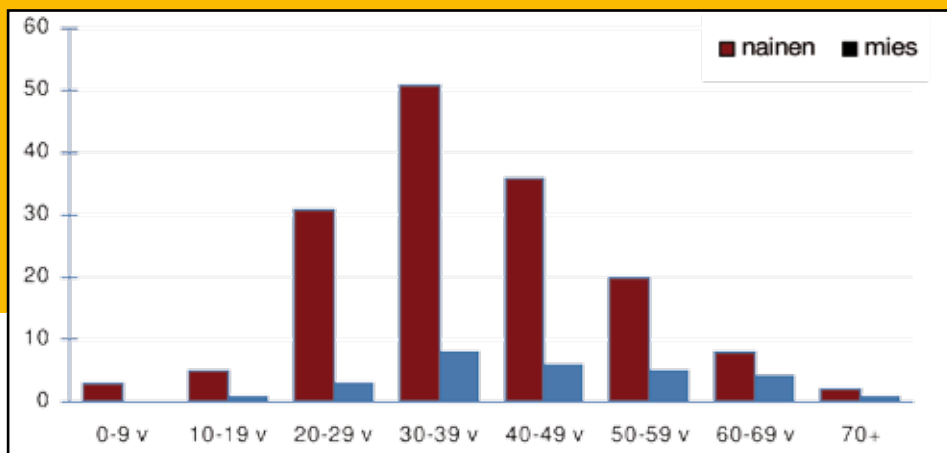
Tutkimuksessa haastateltiin 17:ää viranomaista tai uhreja auttavien järjestöjen edustajaa, jotka kohtaavat päivittäisessä työssään rikosten uhreja. Lisäksi tehtiin kaksi kyselyä uhripalveluihin yhteyttä ottaneille rikosten uhreille. Yhteydenottoa kysely (N=252) tehtiin kahden kuukauden aikana seuraavien tukipalvelujen asiakkaille: Rikosuhripäivystys (RIKU), Raiskauskriisikeskus Tukinainen, Ensi- ja turvakotien liiton turvakodit, Monika Naiset Liitto ry. ja Oikeusapuohjaus. Toinen kysely tehtiin samaan aikaan henkilöille, joilla oli tukihenkilö RIKUsta (N=55).

Kiitän lämpimästi tutkimukseen vastanneita rikosten uhreja, heidän läheisiään sekä haastatteluja tehneitä työntekijöitä ja vapaaehtoisia. Samoin kiitän uhrikentän ammattilaisia, jotka antoivat kiireistään huolimatta asiantuntemuksensa tutkimuksen käyttöön.

Päivi Honkatukia

Kuvio 1. Yhteydenottojen syynä olleet rikokset palvelutahoittain (Monika-Naiset (N=25).

Kuvio 2. Rikosuhripalveluihin 1.2.–31.3.2009 yhteyttä ottaneiden ikäjakama sukupuolittain, absoluuttiset luvut (163 naista, 28 miestä).

Myös tuen piiriin ohjaamisessa on kehitettävää. Maininta asiasta poliisikuulusteluissa ei aina riitä, vaan uhrin saattavat tarvita rohkaisua ja jopa saatteluun tuen piiriin. Joidenkin maiden käytännöt, joissa tukipalveluista otetaan rikosten uhreihin yhteyttä ja tiedustellaan avun tarvetta, voisivat olla kehittämisen arvoisia myös meillä.

2. Lisää koulutusta traumaattisesta kriisistä oikeusviranomaisille. Rikosten uhrien asioita käsittelevillä viranomaisilla olisi oltava riittävästi tietoa traumaattisesta kriisistä ja uhrikokemusten erilaisista seurauksista, joihin vaikuttavat niin koettu rikos, elämäntilanne kuin yhteiskunnallinen asemakin.

3. Oikeusviranomaisten erikoistumista lisättävä. Oikeusviranomaisten erikoistuminen esimerkiksi tiettyjen rikostyyppien käsittelyyn voi lisätä koko työyhteisön asiantuntemusta ja hermistää asianosaisten näkökulmille. Se voi yhtenäistää käytäntöjä, lisätä moniammatillista työotetta ja vuorovaikutusta kentän muiden toimijoiden kanssa.

4. Uhreille taattava asiantunteva tuki rikosprosessissa. Uhrien oikeusturvan turvaamiseksi olisi tärkeää, että ainakin vakavien rikosten uhreilla olisi aina

avustaja. Tutkimukseni empiirisissä aineistoissa välittyy myös vahva viesti tukihenkilötoiminnan hyödyllisyydestä. Tukihenkilön antama henkilökohtainen tuki ja neuvonta koko prosessin ajan edistää uhrin selviytymistä ja vapauttaa muita toimijoita keskittymään asiakysymyksiin. RIKUn tukihenkilötoimintaa olisikin syytä vahvistaa, jotta tämä mahdollisuus olisi nykyistä useampien rikosten uhrien saatavilla jo esitutkinnassa. Avustajille ja tukihenkilöille on järjestettävä riittävästi koulutusta ja tukea työssä jaksamisessa.

5. Keskustelua uhrisensitiivisyydestä rikosprosessissa lisättävä. Rikosprosessin kehittäminen uhrinäkökulmasta edellyttää periaatteellista keskustelua siitä, mikä on uhrien tilanteiden ja tarpeiden huomioon ottamisen suhde oikeusviranomaisten riippumattomuuteen. Uhrien hienovaraisen kohtelun saatetaan kokea vaarantavan asian puolueettoman käsittelyn. Kyse ei kuitenkaan ole nollasummapelistä, vaan rikosten osapuolten hyvä kohtelu voi parhaimmillaan edistää uhrin selviytymistä, auttaa rikoksen selvittämisessä ja koko rikosprosessin sujuvassa etenemisessä. ■

Julkaisun tiedot:

Päivi Honkatukia (2011) Uhrit rikosprosessissa. Haavoittuvuus, palvelut ja kohtelu. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 252.

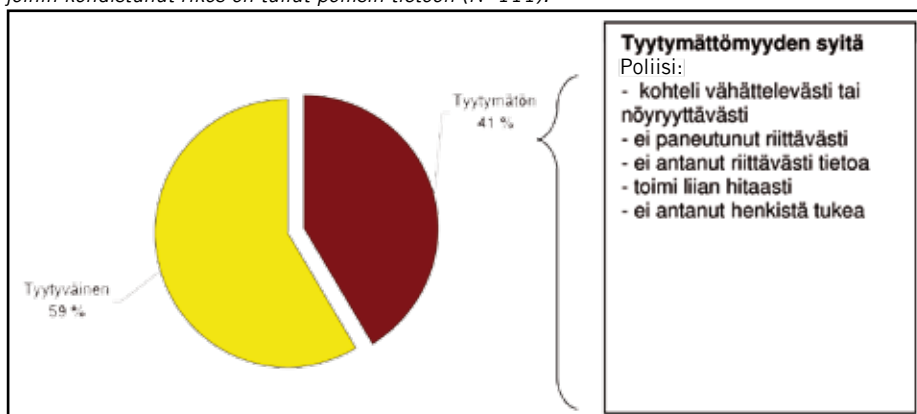
RIKU kiittää lämpimästi erityistutkija Päivi Honkatukiaa ja Oikeuspoliittista tutkimuslaitosta tästä tutkimuksesta. RIKUssa annettiin paljon aikaa ja vaivaa tutkimukselle keräämällä asiakkaitamme siihen pyydettyä materiaalia. Kiitämme myös asiakkaitamme, jotka vaikeasta elämäntilanteestaan huolimatta vastasivat tutkimuksen kysymyksiin.

Asiakkaan eli uhrin näkökulma on RIKUssa toiminnan lähtökohta. Siitä näkökulmasta katsottuna ei ollut RIKUlle helppo päätös pyytää rikoksen uhriksi joutunutta asiakastaan antamaan oma tarinansa tutkimusaineistoon. Tähän kuitenkin suostuimme, koska arvioimme tutkimuksen tuloksen pitkällä tähtäimellä tukevan rikoksen uhrin tukipalvelujen vahvistamista.

Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset eivät RIKUssa yllätä. Päinvastoin ne vastaavat tuntumaa, mikä meille oli jo kokemuksen kautta syntynyt. Toivomme, että tutkimusta luetaan aktiivisesti siellä missä tehdään päätöksiä esimerkiksi hallitusohjelmasta.

Petra Kjällman

Kuvio 3. Tyytyväisyys poliisin toimintaan vastanneista, joihin kohdistunut rikos on tullut poliisin tietoon (N=111).

ASIANAJAJIA

ASIANAJAJA on asianajajaluetteloon hyväksytty lakimies, jolla on säädetty kokemus ja taito. Asianajajan toimintaa valvovat asianajajaliitto ja oikeuskansleri. Asianajajat antavat myös julkista oikeusapua kaikissa oikeudenkäyntiasioissa.

Asianajotoimisto Ari Keski-Orvola Oy

Vuorikatu 44, 70100 Kuopio
puh. 017-261 4444
www.keski-orvola.fi

Asianajotoimisto Kirsti Ukkonen

Kiviportintie 6, 00950 Helsinki
puh. 040-5520 818, fax. 09-3250 818
kirsi@ukkonen.com www.ukkonen.com

Asianajotoimisto Pertti Suonio

Puijonkatu 29 A 4.krs, 70100 Kuopio
puh. 017-266 2763, fax. 017-266 2766
www.suonio.fi

Asianajotoimisto**VT Eija Metsälä-Halonen**

Liesikuja 4 a, 01600 Vantaa
puh. 09-477 8760, fax. 09-477 87460
www.metsala-halonen.com

Asianajotoimisto Lukkarila Oy

Hallituskatu 26, 96100 Rovaniemi
puh. 0400-395 966

Takalan Asianajotoimisto**Jukka Leppänen Oy**

Seinäjoki puh. 06-414 7303
www.aatsto-takala.fi

Savonlinnan oikeusaputoimisto

Olavinkatu 27 F, 57130 Savonlinna
puh. 010 366 0390, fax. 010 366 0399

Asianajotoimisto Manilex Oy

Puijonkatu 29 A 4. kerros, 70100 Kuopio
puh. 044-747 1420,
puh. 017-263 3222, fax. 017-263 2521

Asianajotoimisto Veikko Pyyny Ky

Rovakatu 12, 96100 Rovaniemi
puh. 016-344 681

Asianajotoimisto Heini Kotamäki

Siltakuja 2, 02770 Espoo
Vernissakatu 6, 01300 Vantaa
puh. 09-838 7220, 040-5020 332
toimisto@kotamaki.fi www.kotamaki.fi

Asianajotoimisto Marjo Suoraniemi Ky

Kauppurienväki 11 B 7, 90100 Oulu
puh. 08-514 7550, 040-703 2206
fax. 08-333 425
marjo.suoraniemi@suoraniemi.fi

Turunseudun oikeusaputoimisto

Yliopistokatu 12 A, 20100 Turku
puh. 010 3660 450, fax. 010 3660 460

Asianajotoimisto Wejberg & Wejberg

Hämeenkatu 12, Hyvinkää
puh. 019-4565 500

Asianajotoimisto**Kortelainen & Laurikainen Oy**

Unikkotie 13, Vantaa
puh. 09-876 3880, fax. 09-876 3883
www.aaoy.fi toimisto@aaoy.fi

Asianajotoimisto**Ojala & Urpelainen**

Isokatu 16 B 16, Oulu
Puh. 08-311 6579

Asianajotoimisto Tuula Ylinen Oy

Temppelikatu 4 A, 00100 Helsinki
puh. 09-428 17000

Asianajotoimisto Esa Mäntynen

Vapaudentie 28-30, 60100 Seinäjoki
puh. 06-429 0500
www.esamantynen.fi

Asianajotoimisto Pauliina Kivi

Nihtisillankuja 3 B, 02630 Espoo
puh. 09-522 750
www.pauliinakivi.fi

Asianajotoimisto**Anttonen Leila Ilona**

Pormestarinkatu 6 B, II krs,
53100 Lappeenranta
puh. 05-415 2607

Asianajotoimisto Aasa-Law Oy

Vuorikatu 6 A, 00100 Helsinki
puh. 09-612 9240
www.aasa-law.fi

Asianajotoimisto Timo Savolainen,

Helsingintie 5, 24100 Salo
puh. (02) 7333 999
timo.savolainen@lakisalo.net
www.lakisalo.net

Espoon oikeusaputoimisto

Pihatörmä 1 A, 2. krs, 02240 Espoo
Puh. 010 3660072

Asianajotoimisto Juhani Pelkonen

Kotkankatu 4 B 26, 20610 Turku
Puntarikatu 1, 20780 Kaarina
puh. 02-243 3955
juhani.pelkonen@pp1.inet.fi

Vasa rättshjälpsbyrå

Vasaesplanaden 20 B, 65100 Vaasa
Vaasan oikeusaputoimisto
Vaasanpuistikko 20 B, 65100 Vaasa
puh. 010 366 1240, fax. 010 366 1241

Asianajotoimisto Maritta Heiskanen

Itäkatu 1-5 D 211, 00930 Helsinki
p. 09 343 2636, f. 09 343 2639
www.marittaheiskanen.fi

Kun jäimme yksin

Miesten lapsuudessaan kokema seksuaalinen väkivalta ei näy.

Maassamme tutkimuksista ja kyselyistä riippuen 2–4 % pojista joutuu lapsena seksuaalisen väkivallan kohteeksi. Tämä tarkoittaa sitä, että Suomessa asuu karkeasti arvioiden 50 000 miestä, joiden historiassa on seksuaalisen väkivallan kokemuksia. Määrä on verrattavissa epilepsiaa sairastaviin tai vaikkapa Mikkelin asukkaisiin. Kuitenkin useammat meistä tuntevat mikkeliiläisen tai epilepsiaa sairastavan kuin miehen, joka on lapsena joutunut seksuaalisen väkivallan kohteeksi. Ja nyt käsittelemme vain sitä osaa miehiä, joiden kohtalona on ollut joutua lapsena suorien seksuaalisten tekojen kohteeksi. Tämän lisäksi ovat ne miehet, jotka ovat joutuneet lapsena elämään seksuaalisesti ahdistavasti virittyneissä kasvuympäristöissä, puheiden, paljastelun tai koskettelun kohteina.

Miesten kohdatessa seksuaalista väkivaltaa lapsena, tekijöinä on sekä miehiä että naisia. Vahvaa tutkimusta ei Suomessa asiasta ole, mutta asiakastyöskentelyn ja ammattilaisten puheiden perusteella ei löydy selkeää eroa siinä, kummat olisivat enemmän tekijöinä. Usein tekijät löytyvät lähipiiristä, oman perheen, suvun tai naapuruston keskuudesta.

Miksei meitä nähty?

Seksuaalista väkivaltaa lapsuudessa kokeneet miehet ovat yhteisössämme tabu. Heitä ei näy hoitojärjestelmissä eikä heille ole varsinaisesti suunnattu palvelutarjontaa, hankkeita tai tukimuotoja, joissa keskityttäisiin heidän auttamiseensa. Moni mies kokee olevansa ainoa tai aivan yksin kokemuksensa

kanssa. Toisaalta sosiaali- ja terveysalan ihmiset ovat helisemässä, jos heille tulee asiakkaaksi mies, joka on kokenut seksuaalista väkivaltaa. Oma kokemus ja osaaminen tukemisesta ovat usein varsin ohuita ja mahdollisuudet ohjata asiakasta eteenpäin asiantuntevien miehille suunnattujen palvelujen piiriin ovat olemattomat.

Syitä tähän näkymättömyyteen on varmasti monia. Patriarkaalinen yhteiskuntarakenne lienee yksi pohjavire tässä asiassa. Normatiivinen mieskuva tuottaa ajatuksen miehestä ensisijaisesti vahvana selviytyjänä, ei uhrina, ja mieluummin väkivaltaisena kuin väkivallan kohteena. Tämä toimii kaksisuuntaisesti, miehet eivät itse kykene näkemään itseään avuntarvitsijoina tai toisaalta kynnys avun hakemiselle on korkea. Lisäksi ammattihenkilökunta sivuuttaa helpommin ajatuksen seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuneesta miehestä.

Läpileikkaava häpeä

Seksuaaliseen väkivaltaan liittyy eri lailla häpeää kuin moneen muuhun väkivallan kokemukseen. Miesten lapsuudessa kokeman seksuaalisen väkivallan yhtenä seurauksena on yleisesti varsin suuri koko elämää läpileikkaava häpeä. Häpeä estää puhumasta asiasta kenellekään. Itsesyytökset ovat varsin yleisiä ja häpeä siitä, ettei osannut puolustaa itseään, on varsin yleistä. Häpeä voi kytkeytyä kokemukseen siitä, että on saanut erektion tai muutoin kiihottunut jossakin vaiheessa tapahtunutta.

Yksittäisesti tulee edelleenkin esiin erinäisissä sosiaali- ja terveyspalveluissa elävä harhainen kuvitelma siitä, että poikien kokema seksuaalinen väkivalta olisi heille vähemmän traumaattista kuin tytöille. Tämä tuntuu käsittämättömältä kylmyydeltä. Lisäksi kuulee puhetta, että mikäli tekijä on ollut nainen, on kyseessä ollut nuorelle ikään kuin initiaattoriin tapainen kokemus miehisytyteen

siirtymisestä. Jotakin sellaista, josta jokaisen terveyden nuoren pojan pitäisi vain olla tyytyväinen.

Vavisuttava ryhmäkokemus

Suomen Mielenterveysseuran varhaiskuntoutus ja Rikosuhripäivystyksen Turun palvelupiste ovat jo muutaman vuoden ajan yhteistyössä suunnitelleet, markkinoineet ja viime vuonna vihdoin myös toteuttaneet seksuaalista väkivaltaa kokeneiden miesten vertaisryhmät Helsingissä ja Turussa. Turussa ryhmänohjaajina toimivat **Tiina Rantanen** ja **Timo Aarnivala** ja Helsingissä **Tapio Moilasheimo** ja **Juha Kilpiä**.

Helsingin ryhmään osallistui kahdeksan 30–60-vuotiasta miestä. Ehkä puhuttelevinta oli istua yhdessä ringiin ja käydä ensimmäinen esittelykierros, jossa kävi ilmi, että miehet olivat odottaneet ryhmää kahdesta viiteenkymmeneen vuotta. Toinen vavisuttava kokemus oli tajuta, että yksikään miehistä ei ollut tavannut toista miestä, jolla olisi ollut lapsuudessa samantapaisia kokemuksia. Tämä tuntui käsittämättömältä – myös miesten mielestä.

Ryhmäkokemuksesta päällimmäiseksi nousee muutama teema: turvallisuus, häpeä, kehoisuus, sukupuolisuus ja seksuaalisuus. Näistä teemoista keskusteltiin joka kerta, milloin mikäkin painotui enemmän.

Turvallisuuden rakentuminen vie aikaa, mutta toisaalta ei voi olla ihmettelemättä sitä, millä rohkeudella miehet omasta kokemuksestaan puhuivat. Kaukana on se onnettomasti viljelty mieskuva, jossa miehet eivät itke tai puhu heikkouden kokemuksista, peloista tai ahdistuksesta. Miesten kyky tukea toisia, kannustaa ja tuottaa toisen puheesta merkityksellisiä ajatuksia sekä liittää niitä omaan kokemukseen oli hienoa. Koetun tunnistaminen ja sanoittaminen sekä erilaisille tunteille ja selviytymis- ja reagointikeinoille luvan antaminen lisäsi miesten kertoman mukaan turvallisuutta.

► *”Seksuaaliseen väkivaltaan liittyy eri lailla häpeää kuin moneen muuhun väkivallan kokemukseen”*

Kelvollisuus vaakalaudalle

Häpeä näyttäytyi hyvin moninaisena. Se saattoi olla oma kokemus täydestä mitätömyydestä, likaisuudesta ja rumuudesta. Oman itsen näkeminen kelvollisena, kykenevänä ja jollekin mieluisana oli lapsuuden tapahtumien myötä saatettu isosti vaakalaudalle. Tästä oli seurauksena esimerkiksi parisuhteiden aloittamisen ja rakentamisen vaikeudet. Häpeä ylti omaan kehollisuuteen, ulkonäköön ja lisäksi se varsin vahvasti varjosti myös koko seksuaalisuuden kokemusmaailmaa.

Tapahtunut oli usein haavoittanut henkilön omaa kokemusta itsestä kykenevänä täyttämään itse itselleen asetetun miehen roolin. Alamittaisuuden kokemus suhteessa muihin miehiin oli yleistä. Mies- ja naiskuvat olivat huomattavasti normaalia suuremman työstämisen alla. Naiset saatettiin nähdä pelottavina tai petollisina, miehet irvokkaina ja väkivaltaisina, ei kuitenkaan luotettavina. Ylipäättään luottamussuhteet jompaankumpaan tai molempiin sukupuoliin olivat haasteellisia.

Arpia seksuaalisuuteen

Seksuaalisuuteen kohdistunut väkivalta lapsuudessa ja nuoruudessa tuottaa kasvavaan seksuaalisuuteen arpia. Kyky nauttia, antaa lupa omalle seksuaalisuudelle, kyky tuottaa mielihyvää ja sietää intiimiä hetkiä voivat olla hyvinkin haavoittuneita. Kokemusten vaikutus seksuaalisen suuntautumisen pohdintaan ja tutkimiseen voi myös olla suuri. Kokemus voi aktivoida tai toisaalta sulkea tätä prosessia. Se, millaisena näkee oman seksuaalisuuden voi olla kovasti korostunut tai sitten omalle seksuaalisuudelle ei anneta lupaa ollenkaan. Yhtä kaikki, vaikutus miehen seksuaalisuuteen oli kaikilla merkittävä.

Kyvyt selvitä traumaattisista tapahtumista ovat luonnollisesti erilaisia. Uskottavaa on, että jokaiselle miehelle tapahtunut jättää kuitenkin jonkinlaisen jäljen. Ryhmän miesten selviytymisen kokemukseen oli vaikuttanut suuresti muun muassa se, olivatko miehet kohdanneet asiaa ymmärtävän työntekijän, jolle oli uskaltanut kertoa tapahtuneesta. Terapialla, sekä yksilö- että ryhmämuotoisella, oli ollut joillekin selkeästi elämää eheyttävä ja toivoa antava vaikutus. Tosin terapiassa teema oli monesti joko sivuutettu tai sitten mies ei ollut sitä uskaltanut ottaa esiin tai toisinpäin, terapeutti ei ollut osannut antaa sille lupaa. Jotkut miehet kertoivat, että he olivat käyneet usean psykoterapeutin ja psykiatrin vastaanotolla, mutta kertaakaan

asiaa ei nostettu esiin. Olipa joukossa psykoterapeutti, joka totesi kysymyksen olevan niin vaikean, että apua pitäisi hakea jostakin muualta.

Kaiken tämän jälkeen uskon kuitenkin vakaasti siihen, että aika alkaa olla kypsä myös miesten kokeman seksuaalisen väkivallan näkemiseen – ainakin osa miehistä alkaa olla – ja se luo toivon näkökulman. ”Täytyy elää sen keskellä, mikä on totta!”, sanoi **Matti J. Kuronen** Seksuaalisuus 2011 -koulutuspäivän paneelissa. Se on niin totta.

Kirjoittaja Juha Kilpiä on seksuaalipedagogi (Nacs), työnohjaaja ja nuorisotyönohjaaja. Hän toimii yksityisenä kouluttajana ja työnohjaajana seksuaalisuus- sekä sukupuolisuusteemaisista kysymyksistä työyhteisöissä sekä oppilaitoksissa. Lisäksi hän ohjaa teemaan liittyviä ryhmiä. ■

**”Onko meitä
niin monta?”
Jopa 50 000
suomalaismiestä on
kokenut seksuaalista
väkivaltaa lapsuudekseen.**

Suunnitteilla uusia vertaisryhmiä ja psykoterapeuttien koulutusta

Suomen Mielenterveysseuran varhaiskuntoutus ja Rikosuhripäivystys suunnittelevat syksyllä 2011 alkavaksi uusia ryhmiä lapsuudessa ja nuoruudessa seksuaalista väkivaltaa kokeneille miehille. Ryhmistä lisätietoa antavat:

Helsinki

Tapio Moilasheimo, 0400 86 3161,
tapio.moilasheimo(at)mielenterveysseura.fi
ja Juha Kilpiä, 040 5050 114,
juha.kilpia(at)aktuaali.fi

Turku

Tiina Rantanen, 050 551 5055,
tiina.rantanen(at)riku.fi

Lisäksi RAJAT-hanke toteuttaa ensi syksynä 25.–26.8.2011 Helsingissä psykoterapeuteille koulutuspäivät miesten lapsuudessa kokemasta seksuaalisesta väkivallasta, sen kohtaamisesta ja terapeuttisesta hoidosta. Tavoitteena on lisätä psykoterapeuttien kompetenssia toimia terapeuttisissa suhteissa tämän teeman puitteissa ja samalla tarjota miehille teemaan pätevien psykoterapeuttien verkostoa. Lisätietoja Juha Kilpiältä.

Toimivalla turvallisuusyhteistyöllä parempaa hyvinvointia

Turvallisuussuunnittelun tueksi tarvitaan konkreettisia ohjeita ja verkostovalmiuksien kehittämistä.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman (Arjen turvaa 2004, Turvallinen elämä jokaiselle 2008) mukaan turvallisuusyhteistyöllä tavoitellaan sellaista yhteiskunnan tilaa, jossa jokainen voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista sekä turvallisesta yhteiskunnasta ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista ja suomalaisen yhteiskunnan taikka kansainvälistyvän maailman ilmiöistä tai muutoksista johtuvaa pelkoa tai turvattomuutta.

Hyvä sisäinen turvallisuus edellyttää sosiaalista turvallisuutta, ja se syntyy monen eri tekijän yhteisvaikutuksesta. Turvallisuutta edistävät turvallinen koti-, asuin- ja työympäristö, toimivat peruspalvelut, hyvin suunniteltu liikenneympäristö, avun saanti silloin, kun sitä tarvitaan ja varmuus siitä, että rikoksiin syyllistyneet joutuvat edesvastuuseen teoistaan. Osa sisäistä turvallisuutta on myös varautuminen suuronnettomuuksiin ja normaaliolojen häiriötilanteisiin.

Tutkimuskohteena verkostot turvallisuusyhteistyössä

Turvallisuus ja turvallisuudentunne tuottavat hyvinvointia sekä yksilö- että yhteisötasolla. Paikallisessa turvallisuusyhteistyössä poliisi on tärkeä toimija, koska turvallisuus on poliisin keskeinen tehtäväalue.

Valitsin hallintotieteiden maisteriopintojen pro gradu -tutkimukseni aiheeksi turvallisuusyhteistyön, koska olen toiminut turvallisuusyhteistyöverkostoissa jo varsin kauan.

Tutkimuksessa kartoitin, onko sisäisen turvallisuuden ohjelmia tai muita sisäisen turvallisuuden julkaisuja hyödynnet-

Ylikomisario, VTM Veli Hukkanen on Itäisen poliisipiirin johtaja Helsingin poliisilaitoksella. Hän on myös RIKUn Etelä-Suomen aluetyöryhmän jäsen.

ty turvallisuussuunnittelussa. Tutustuin Vantaan, Turun, Päijät-Hämeen (Lahti), Oulun ja Itä-Helsingin turvallisuussuunnitelmiin ja -yhteistyön organisointimalleihin.

Päätettävänä oli selvittää, miten verkostoyhteistyö on kohdepaikkakunnilla käytännössä organisoitu sekä miten johto- ja vastuusuhteet on määritelty.

Tutkimus kohdentui strategisten verkostojen johtamisen, strategisen turvallisuuden hallinnan ja strategisen kumppanuuden alueille. Verkostotutkimuksessa on kiinnitetty niukasti huomiota verkostojen muotoutumiseen prosessina sekä verkostoitumiseen käytäntönä. Turvallisuusyhteistyön rakenteita, kuten erilaisia organisointitapoja ja niiden toimivuutta, on myös tutkittu hyvin vähän.

Ohjeistusta, ohjausta ja osaamista tarvitaan

Tutkimustulosten mukaan sisäisen turvallisuuden ohjelmat ovat toimineet yleisluontoisina suuntaviittoina. Niissä ei kuitenkaan ole konkreettisia ohjeita siitä, miten luodaan toimiva verkosto-organisaatio ja millainen on hyvä turvallisuussuunnitelma.

Tuloksissa korostuu myös turvallisuussuunnittelun selkiintymätön suhde kaupungin/alueen viralliseen organisaatioon, kaupunkistrategiaan, yhteiskunnan strategisiin tavoitteisiin ja poliittiseen päätöksentekoon.

Tutkimuksen keskeinen johtopäätös on se, että turvallisuussuunnittelun nykyinen ohjeistus, ohjaus, osaaminen ja koulutus ovat riittämättömiä. Turvallisuussuunnittelusta vastaavien henkilöiden verkostovalmiuksissa on selvästi puutteita. Erityisesti verkoston raken-

teen ja johtamisen keskeistä merkitystä turvallisuussuunnittelussa ei ole ymmärretty. Myös virallisten instituutioiden ja järjestelmien tuki verkostomaiselle toiminnalle on puutteellista.

Tutkimuksen toimenpidesuosituksista ensisijaisia ovat konkreettiset valtakunnalliset ohjeet turvallisuussuunnitelmien laatimiseen sekä turvallisuusyhteistyön johtamiseen ja organisointiin. Koulutusta tulisi järjestää erityisesti kaupunkien ja kuntien johtajille, johtaville virkamiehille sekä keskeisten poliittisten päätöksentekojen puheenjohtajille. Kaupunkien ja kuntien johtoon ja hallintoon tulisi valita henkilöitä, joilla on kokemusta ja osaamista strategisten verkostojen johtamisesta.

Toimivan turvallisuusyhteistyöverkoston ja strategisen kumppanuuden kehittymisen vaatii hyvin johdettua ja koordinoitua pitkäjänteistä yhteistyötä. Jokaiseen kaupunkiin, kuntaan tai esimerkiksi maakunnan alueelle tulisi palkata asianmukaisen turvallisuusalan koulutuksen suorittanut turvallisuusyhteistyön koordinaattori turvallisuussuunnittelun johdon avuksi. ■

Hukkanen Veli: Turvallisuusyhteistyön organisointi paikallistasolla. Hallintotieteiden (turvallisuushallinto) pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Johtamistieteiden laitos. 2010. Ohjaaja dosentti Sirpa Virta. <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu04599.pdf>

Timanttista turvallisuustyötä Lapissa

Turvallisuus- ja puolustusasiain komitea on myöntänyt vuoden 2010 Timanttitekopalkinnon Lapin matkailun turvallisuusverkostolle. Verkosto on Lapin matkailuelinkeinon, viranomaisten, järjestöjen sekä tutkimus- ja koulutuslaitosten yhteenliittymä.

Rikosuhripäivystyksen (RIKU) Lapin aluetoimisto on aktiivisesti mukana turvallisuusyhteistyössä parantamassa Lapin matkailun turvallisuutta.

Verkostoyhteistyössä RIKUn tavoitteena on ennen kaikkea saada mahdollisimman moni tietoiseksi RIKUn palveluista. RIKU edistää niin suomalaisten kuin ulkomaistenkin matkailijoiden ohjaamista tehokkaasti rikosuhreille suunnattujen palvelujen pariin.

– Turvallisuus on tärkeä asia matkailussakin. On hienoa työskennellä tässä erittäin ammattitaitoisessa ja laaja-alaisessa verkostossa, kommentoi Lapin aluetoimiston johtaja **Päivi Alanne-Kunnari**.

RIKU on mukana muun muassa Lapin Urheiluopiston kehittämän matkailun turvallisuuspassin koulutuksissa.

– Olemme yhtenä kouluttajana toisen asteen opiskelijoille suunnatuissa Matkailun turvallisuuspassi -koulutuksissa eri puolilla Lappia. Kerromme, miten Rikosuhripäivystys voi olla avuksi, jos jokin tapahtuu, kertoo Päivi. ■

Metallinpallastin ilmoittaa, jos tarkastettavalla henkilöllä on mukanaan vaarallisia esineitä. Näitä ovat esimerkiksi teräaseet, itsetehdyt aseet, nyrkkiraudat ja huumoruiskut. Vaarallisia aineita ovat muun muassa sumutteet ja kemikaalit. Jos turvallisuustarkastuksessa tulee vastaan tällaisia välineitä tai aineita, vartija voi käyttää suhteellisesti välttämättömiä voimakeinoja, mikäli kiinniotettu henkilö vastustaa tarkastusta. Tämän jälkeen kiinniotettu henkilö sekä vaaralliset esineet ja aineet luovutetaan viipymättä poliisille.

Teksti ja kuvat: Minna Korva-Perämäki

Vartijan työssä kokemus opettaa ennakoimaan

Kulkiessamme virastoissa ja ostoskeskuksissa ympäristöä tarkkailevat joko paikan päällä tai valvontakameroiden avulla koulutetut vartijat.

Vartijoita näkyy korostetusti esimerkiksi silloin, kun paikkakunnalla järjestetään paljon kansaa houkuttelevia tapahtumia. Vartioiden päätyönä on ennaltaehkäistä rikosten syntyminen sekä rajoittaa jo syntyneiden vahinkojen laajuutta.

Turvallisuuden takaaminen

Oulun oikeustalon vastaanotto- ja neuvontapisteessä työskentelevä vartija **Pietari Tikkanen**, 28, kertoo, että vartijat tekevät työtä yleensä yksityisissä vartiointialan yrityksissä tai huolehtivat paikallisvartiointista yritysten palveluksessa. Tikkanen työskentelee neljättä vuotta kiinteistö- ja toimitilapalveluyritys ISS Palveluissa vartijana ja on hankkinut aiemmin kokemusta muun muassa Securitas Oy:n palveluksessa.

– Joskus vartijan työskentelyalue on laaja ja he tarkkailevat liikkumalla useita eri kohteita. Näin toimivat muun muassa puistovartijat, piirivartijat ja City Patrol -vartijat keskustan alueella.

– Työskentelen itse nykyään paikallisvartijan tehtävissä ja päätehtäviäni on

asiakaspalvelun ja opastuksen lisäksi huolehtia Oulun käräjäoikeuteen saapuvien turvallisuustarkastuksista sekä täällä asioivien ja henkilökunnan turvallisuudesta, Tikkanen selventää työnkuvaansa.

Vartijoita näkee työssään joko virka- tai siviiliasussa. He ovat paikalla myymälöissä, palo- ja tulityövartioiden sekä turvatarkastusten ja henkilötarkastusten aikana.

Vartijat ovat aina paikalla järjestyksenvalvonta- ja henkilösuojaustehtävissä, rahahuolto- ja arvokuljetustehtävissä, sekä ajoneuvo- ja henkilöliikenteen kontrollointitehtävissä.

Ammattiin sopiva

ISS Palveluiden Oulun palvelupäällikkö **Ville Sarkkinen** kertoo, että vartijan täytyy olla luonteeltaan asiakaspalvelualtis, sovitteleva ja neuvotteluhenkkinen.

– Vartijan täytyy olla valpas ja rauhallinen luonne. Hänen tulee toimia vartiointitehtävissä tasapuolisesti ja sovinollisuutta edistäen. Vartiointitehtävät tulee suorittaa aina aiheuttamatta suurempaa vahinkoa kuin on välttämätöntä tehtävien suorittamiseksi, eikä vartija saa puuttua kenenkään oikeuksiin enempää kuin tehtävän suorittamiseksi on välttämätöntä, Sarkkinen painottaa.

Sarkkinen lisää, että vartijaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka on iältään 18–64 vuotta ja joka on suorittanut vartijaksi hyväksymistä edellyttävät koulutukset. Henkilön tulee olla taustaltaan nuhtetun ja luonteeltaan rehellinen ja luotettava.

– Vartijan työhön kuuluu ehdottomasti salassapitovelvollisuus, joka koskee esimerkiksi vartiointiliikkeen ja asiakkaan välisiä turvallisuusjärjestelyjä, liike- tai ammattisalaisuuksia ja yksityisyyteen kuuluvia asioita. Vartijan salassapitovelvollisuus säilyy myös tehtävän päätyttyä, Sarkkinen muistuttaa.

Vartijan arkipäivän haasteet

Vartija Tikkanen kertoo tapaavansa päivittäin erilaisia asiakkaita ja korostaa sitä, että työssä täytyy olla sosiaalinen, palvelualtis ja usein myös kärsivällinen. Vartijan täytyy osata katsoa jokainen tilanne kokonaisuutena ja usein myös ennakoiden ja hieman etäämpää.

Tikkanen painottaa, että Oulun oikeuslaitolla haastavia tilanteita tulee vastaan lähinnä turvallisuustarkastusten sekä oikeusistuntojen aikana.

– Mikäli käräjäoikeuteen on tulossa pelkäävä todistaja, hänen tulee jo ennen istuntoa ilmoittaa kutsussa mainitulle käräjäoikeuden sihteerille olevansa pelkäävä todistaja, jolloin hänen tarpeen-

Vartija Pietari Tikkanen päivittäiseen työhön kuuluu muun muassa Oulun käräjäoikeuteen saapuvien turvallisuustarkastukset. – Joskus paikalle saapuvalla on sellainen esine mukana, jonka hän ei itse tiedä olevan kiellettyjen esineiden joukossa, esimerkiksi monitori-työkalu.

sa tulla oikein huomioiduksi voidaan järjestää etukäteen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että istuntoon tullessa todistaja ilmoittautuu ensin minulle eli käräjäoikeuden vartijalle, jonka jälkeen teen turvatarkastuksen ja ohjaan hänet odottamaan omaa vuoroaan eri aulaan kuin asianomistaja. Kuulemisen aikana pelkäävälle todistajalle voidaan järjestää esimerkiksi sermi suojaksi tai häntä voidaan kuulla jopa niin, ettei asianomistaja ole lainkaan paikalla, Tikkanen kuvailee.

– Jos ongelmia on ennakoitavissa, silloin paikalle järjestetään jo valmiiksi useita vartijoita ja poliiseja, jotta tilanne hoituu mahdollisimman rauhallisesti ja hyvin.

– Suurin osa asioista voidaan hoitaa rauhallisesti keskustelemalla, vaikka toki hankalampiakin tilanteita tulee silloin tällöin kohdalle, Tikkanen huomauttaa. Suurimpana huolena Tikkanen näkee koko ajan lisääntyvän huumeongelman ja erilaisten aseiden mukana kuljettamisen.

– Ihmiset kuljettavat mukanaan mitä erilaisimpia aseita nyrkkirautoista veitsiin ja itse tehtyihin aseisiin. Nuorimmat aseiden kantajat ovat iältään noin 15-vuotiaita ja vanhimmat jopa 70-vuotiaita, Tikkanen lisää huolestuneena.

Vartijan työn vaara- ja haittatekijöitä ovatkin muun muassa uhkaukset, teräaseiden ja muiden aseiden yleistymisen sekä yksintyöskentely.

Turvallisuusalan koulutus

Vartijaksi haluava varmistaa itselleen kattavimman koulutuksen hankkimalla vartijan ammattitutkinnon. Vartijan pätevyyden voi hankkia suorittamalla vartijan työn perusteet -osion ja vartijan peruskurssin. Ennen koulutusta tai tutkinnon suorittamista tarvitaan myös poliisiviranomaisen lausunto vartijan ammattiin sopivuudesta.

Turvallisuusalan koulutusta järjestävät eri oppilaitokset ympäri maamme. Turvallisuusalan ammatillista koulutusta ovat vartijan ammattitutkinnon lisäksi esimerkiksi turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto, turvallisuusalan perustutkinto ja turvallisuusalan amk-tutkinto. Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto on suunniteltu erityisesti yritysten turvallisuusvastaaville, turvallisuusalan esimiestehtävissä työskenteleville ja näihin tehtäviin hakeutuville.

Vartija, joka on suorittanut voimankäytön yleisen osan koulutuksen, saa kantaa vinyylipatukkaa ja käsirautoja. Vastavasti ampuma-asetta, kaasusumutinta ja teleskooppipatukkaa saa kantaa ainoastaan vartija, joka on suorittanut sisäasiainministeriön vahvistamat vaatimukset täyttävän erityisen voimankäyttökoulutuksen ja osoittanut vuosittain, että hänellä on riittävä ampuma-aseen käsittelytaito ja ampumistaito. Väliaikainen vartija ei saa kantaa ampuma-asetta. ■

Internet versio

Väkivallan ehkäisytyö on avainasemassa kotoutumisessa

Jokaisesta henkisesti tai fyysisesti väkivaltaisesta ihmisestä löytyy sisäinen kaltoinkohdeltu lapsi ja jokainen kaltoinkohdeltu lapsi on potentiaalinen väkivallan tekijä. Tietoisuus väkivaltadynamiikan käsikirjoituksesta tarjoaa avaimet väkivallan kierteen katkaisuun. Kuva: Satu-Maaria Mäkipuro

Maahanmuuttajataus- taisten naisten käyttämän väkivallan tunnistamiseen ja kohtaamiseen kehitetään ennaltaehkäisyä mallia

Väkivaltaa esiintyy kaikissa sosiaaliryhmissä ja kulttuureissa. Ilmiönä se on moninainen ja vaikeasti tunnistettavissa: sitä ovat henkinen ja fyysinen väkivalta, rasismi, perheen tai suvun kulttuurista juontuva väkivalta, ruumiillinen kurittaminen ja ihmisen perustarpeiden laiminlyöminen. Myös maahanmuuton haavoista syntyy vihaa ja aggressiota tulijan kohdatessa pettymyksiä ja hylkäämistä uudessa asuinmaassa. Maahanmuuttajien kynnys lähteä hakemaan apua ongelmiin on korkea ja he saattavat hävetä perheessä tapahtuvan väkivallan kertomista perheen tai suvun ulkopuolelle. Monikulttuurisuus asettaakin yhteiskunnalle uusia vaatimuksia väkivallan tunnistamiseen, ehkäisyyn ja hoitoon.

Väkivaltaa voidaan tarkastella ihmisoi-keuskysymyksenä ja sukupuolten välisenä tasa-arvokysymyksenä. Suomessa väkivallan käyttö perheessä on lain mukaan rikos, josta tekijän tulee ottaa vastu. Sekä väkivallan tekijöillä että uhreilla on oikeus saada apua kulttuuritaustastaan ja sukupuolestaan riippumatta. Maahanmuuttajamiesten käyttämään väkivaltaan on kehitetty lähestymis- ja auttamistapoja, ja väkivallan uhreiksi joutuneille maahanmuuttajanaishille ja lapsille on kehitetty tukimuotoja. On tasa-arvokysymys nostaa esille maahanmuuttajataus-
taisten lasten ja perheiden erityisen tuen tarve tilanteissa, joissa naisten käyttämä väkivalta tai sen uhka ovat havaittavissa.

Apua maahanmuuttajataustaisten naisten väkivaltaan

Maria Akatemia ry käynnisti vuonna 2010 Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman nelivuotisen MaSu-projektin, jonka päämääränä on maahanmuuttajataustaisten naisten ja lasten tukeminen

väkivallan ehkäisytyön kautta. Projektissa kehitetään ennaltaehkäisevää väkivaltatyön mallia maahanmuuttajataus-
taisten naisten käyttämän väkivallan tunnistamiseen ja kohtaamiseen yhteistyössä seurakuntien, järjestöjen ja sosi-
aali-, terveys- ja opetustoimen kanssa.

Palvelut suunnataan Suomessa asuville maahanmuuttajataustaisille naisille, jotka käyttävät tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa sekä maahanmuuttajaperheiden kanssa työtä tekeville ammattilaisille. Projektin erityistavoitteena on kehittää kulttuurisensitiivisiä malleja puuttua eri kulttuurien harjoittamaan väkivaltaan ja kuritusväkivaltaan, jonka toteuttamisessa naisilla on usein keskeinen asema. Projektilla vahvistetaan maahanmuuttajataustaisten ja kantasuomalaisien naisten keskinäistä vuorovaikutusta tarjoamalla mahdollisuuksia kohdata ja jakaa kokemuksia.

MaSu-projekti on jatkoa Maria Akatemian Demeter-työlle, jossa on erikoistuttu RAY:n tuella vuodesta 2003 naisen henkisen ja fyysisen väkivallan kysymyksiin psyko- ja perhedynaamisen ja sukupuolierityisen viitekehyksen kautta. Demeter-työn kolmivaiheinen malli asiakkaille sisältää valtakunnallisen Avoin linja -puhelinpäivystyksen sekä yksilökeskustelut ja ohjatun vertaisryhmätoiminnan Helsingissä ja Tampereella. Työstä saadun kokemuksen pohjalta on kehitetty teoria väkivallan dynamiikasta ja naisen sisäisestä käsikirjoituksesta. Sen mukaan juuret naisen väkivaltaan löytyvät varhaisesta vuorovaikutuksesta ja alkurakkauden puuttumisesta, joka laukaisee ja toistaa henkisen ja fyysisen väkivaltakierteen.

Sukupuolierityinen lähestymistapa väkivallattomuuteen

Psykoterapeutti **Britt-Marie Perheentupa** on kehittänyt sukupuolierityisen teorian ihmisen sisäisestä kasvusta. Ihminen kasvaa ja kehittyy vuorovaikutuksessa. Sukupuolieron oivaltaminen on osa identiteetin eheytymisprosessia ja toimii ihmisen elämässä voimavarana. Naistietoisuus ei ole kulttuurisidonnaista, vaan se on kollektiivinen ja universaali alkuvoina, joka on läsnä jokaisessa naisessa. Naisyhteyden vahvistamiseksi on tärkeää tutkia ja ymmärtää, mitkä tekijät haa-

► ” Opettamalla ja auttamalla naisia edesautetaan kaikkien perheväkivallan osapuolten turvallisuutta, hyvinvointia ja terveyden edistämistä. ”

voittavat naisten välistä vuorovaikutusta, ja mikä vuorostaan vapauttaa naisen alkuvoimaisuutta.

Maria Akatemia on saanut väkivallan ehkäisytyössään hyviä tuloksia monikulttuurisista ohjatuista keskustelutilaisuuksista ja vertaisryhmäprosessista. Eri kulttuuritaustaisten naisten välinen yhteys ja naistietoisuudessa vahvistuminen ovat tukeneet naisia heidän käsitellessään oman sukupolviketjun käsikirjoitusta, elämän käännekohtia, pahoinvoinnin ja tunteiden tunnistamista ja hallintaa, parisuhteiden kipupisteitä ja lasten kasvatuksen haasteita.

Väkivalta on ehkäistävissä!

Tietoisuus väkivaltadynamiikan käsikirjoituksesta tarjoaa avaimet väkivallan kierteen tunnistamiseen, kohtaamiseen ja katkaisuun. Opettamalla ja auttamalla naisia edesautetaan kaikkien perheväkivallan osapuolten turvallisuutta, hyvinvointia ja terveyden edistämistä.

Ammatti-ihmiset ovat keskeisessä asemassa naisen väkivallan ehkäisytyössä. Tietoiseksi tuleminen itsestään ja omasta väkivaltadynamiikastaan on jokaisen eettinen tehtävä ja ammatillinen laatekijä, joka auttaa myös toisia kasvamaan vastuuta kantaviksi ihmisiksi. Maria Akatemia tarjoaa teemailtoja, koulutusta (Naisen väkivalta – aikamme kipeä kysymys alk. 6.10.2011), työnohjausta ja konsultointia terveyden- ja sosiaalihuollon sekä opetustoimen ammattilaisille ja vapaaehtoistyöntekijöille.

Lähde: Perheentupa, Britt-Marie 2010. Tietoisuuden tie alkurakkauteen – väkivalta on ehkäistävissä.

www.maria-akatemia.fi

Introducing the MaSu Project

Violence prevention work supports the integration of immigrants into society and prevents marginalisation. The number of families with immigrant backgrounds and intercultural families in Finland is growing rapidly. The special needs of multicultural families are, in general, poorly recognised or understood in our society and service delivery may not be culturally sensitive or gender specific. In particular, knowledge is lacking about ill-being, anger and violence experienced and perpetrated by women with immigrant backgrounds. Does integration produce well-being, or ill-being, and how to break the cycle of abuse for the next generation?

Maria Akatemia ry, a non-profit organisation founded by psychotherapist Britt-Marie Perheentupa for research, development and education in Finland, is specialised in the recognition and treatment of women's ill-being and violence. The association is independent of any government, political ideology or religion and it aims to promote the wellbeing and inner growth of individuals, families, society and working life. Maria Akatemia has two RAY-funded programmes for the prevention of violence by women: Demeter (since 2003) and the MaSu Project (2010–2013).

Intercultural dialogue promotes integration

MaSu is an awareness project around issues of women's wellbeing, abuse and violence. The name of the project comes from two Finnish words, maahanmuuttajataustainen (with an immigrant background) and suomalainen (Finnish). The goal is to promote immigrant integration by building an intercultural service model for the prevention of violence by women in collaboration with NGOs, parishes and health, social affairs and education organisations. Special attention will be given to culture-bound violence and corporal

punishment, in which women often have a central role.

The model will aim to lower the intervention threshold in abuse and violence by families with immigrant backgrounds and to strengthen collaboration between all involved parties. It is essential that people working with immigrant families recognise the various forms of violence used by women, men and communities and have resources to deliver professional, culturally sensitive and gender specific services.

Women speak out about abuse and violence

MaSu targets immigrant women who are living in Finland and have abusive tendencies against the self, intimate partner or child. The services include events for intercultural dialogue, a national hotline, counselling and support groups for women who use violence, and consultation and training for professionals, students and volunteers working with immigrant women and families.

To date, some 50 women representing twenty nationalities have participated in the project's preventive activities and crisis support services. Topics raised by the women have ranged, among others, from relationship problems, challenges in disciplining children, women's health issues, experiences of being bullied, being arrested for assault and lack of friends to questions such as family reunion, study places and employment, escape from forced marriage, marital rape, divorce and shame.

Educating women about the perpetration of abuse and violence and empowering them to take responsibility for violence prevention has an important preventive impact. Preliminary results suggest that the MaSu Project's facilitated processes have raised the recognition of violence by women, and promoted cultural awareness and the universal bond between women from all cultures and walks of life.

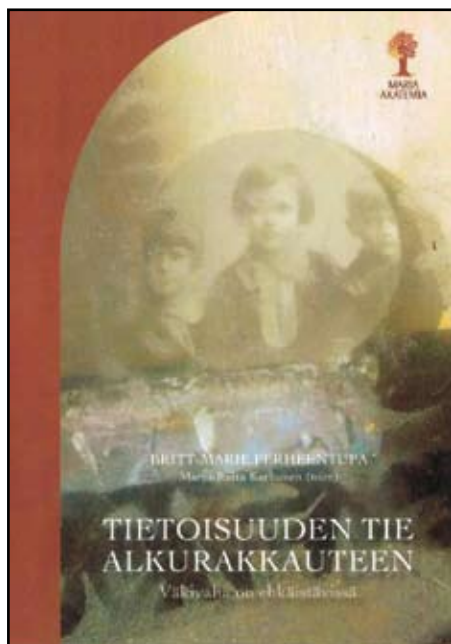
Tanja Harju from Australia welcomes women from all cultures to Maria Akatemia. Photo: Hannele Nyström

For further information or to make an appointment, please contact Tanja Harju, Project Coordinator, tel. 045 326 9495, tanja.harju@maria-akatemia.fi

Avoin linja hotline for women who use violence, tel. 09 7562 2260. Hours of operation: 4–6 pm on Tuesdays and Thursdays, 12–2 pm on Fridays. Languages: Finnish, Swedish and English. ■

www.maria-akatemia.fi/masu

Internet versio

Britt-Marie Perheentupa, Marjo-Riitta Karhunen (toim.): Tietoisuuden tie alkurakkauteen – väkivalta on ehkäistävissä. Maria Akatemia ry, julkaisu nro 1, 2010. 120 s

Jokainen ajatteleva ja tunteva ihminen tietää, että väkivalta ei ole järkevää toimintaa. Ajatteleva ihminen ymmärtää, että väkivallan käyttö johtaa vaikeuksiin niin kanssaihmis-ten kuin pahimmillaan viranomaistenkin kanssa. Tunteva ihminen oivaltaa, että toisen elävän olennon vahingoittaminen muuttaa pysyvästi sekä omaa psyykeä että toisen ihmisen elämää. Näin siis pitäisi olla: fiksu ihminen välttää väkivaltaa jo aivan järkisyistä. Tämä pitäisi opettaa jo alakouluvuosista lähtien, perin pohjin.

Tietoisuuden tie alkurakkauteen kuulostaa kirjan nimenä maailmaasyleilevältä ja sisältöön nähden osin harhaanjohtavaltakin. Hämmästyttävä on myös tekijän esittelyteksti teoksen alkulehdellä: ”**Britt-Marie Perheentupa** on Maria Akatemian Prima Mater, henkinen johtaja

ja tulisieluinen, visionäärinen kulttuurin uudistaja”. Moinen epiteettien määrä ja suureellisuus saa ainakin kriittisen lukijan epäileväksi. Joka tapauksessa mah- tipontisen alun jälkeen kirjassa seuraa kiinnostavaa luettavaa.

Riittävä alkurakkaus

Kirjan lähtökohta on psykodynaamisesti ajateltuna perusteltu: vanhemmuuden läsnäolon puute ja väärin käsitetty va- paus yhdistyneenä mekanistiseen ih- mismokuvaan johtavat lapsen emotionaali- seen aliravitsemustilaan. Tunne-elämän häiriöt johtavat helposti tietoiisiin tai tiedostamattomiin vihantunteisiin, jotka saattavat myöhemmin purkautua väki- valta. Toisaalta lapsi on synnynnäinen selviytyjä; useimmat terveet lapset etsiy- tyvät välittävien aikuisten läheisyyteen, jos vanhemmat eivät pysty tarjoamaan lämpöä ja rakkautta.

Kirjan tekijä uskoo, että riittävä ”alku- rakkaus” auttaa kehittymään ihmiseksi, joka ei heti turvaudu väkivaltaan. Ajatus on rakentava, mutta sittenkin yksipuoli- nen. Väkivaltaisesti käyttäytyviä ihmisiä löytyy kaikista sosiaaliluokista eivätkä emotionaalista puutetta kärsineet lap- set välttämättä ajautu väkivaltakiertee- seen. Itse asiassa väkivalta on vähintään yhtä paljon kulttuurinen ja geneettinen toimintatapa – asian psykologisointi voi johtaa myös perustavanlaatuisiin väärin- ymmärryksiin. Tämän aspektin kirja osin sivuuttaa. Psykologisista, biologisista ja yhteiskunnallisista tulkinnoista teos va- litsee selkeästi psykologisen lähestymis- tavan. Tässä mielessä *Tietoisuuden tie* alkurakkauteen on sosiaalitieteellisesti ajateltuna yksipuolinen – mutta toisaalta kirja ei ole tieteellinen tutkimus, vaan enemminkin projektiraportti ja käytän- nön opas.

Väkivallasta pois oppiminen

Väkivalta on usein opittu toimintamalli stressitilanteessa ja siitä on mahdollista oppia myös pois. Tähän poisoppimiseen kirja tarjoaa yhden välineen, Demeter- toiminnan, jota Perheentuvan perustama Maria Akatemia tutkii. Kirjan takakansi kertoo yhdessä lauseessa mistä asiassa on kysymys: ”Demeter – Avoin linja nai- sille, jotka käyttävät tai pelkäävät käyt- tävänsä väkivaltaa”. Demeter-toiminta vaikuttaa perustuvan vahvasti psykoana- lyttiseen tai analyyttiseen psykologian tulkintamalliin ihmisestä. Se tarjoaa toi- mivan perusmallin ihmiskuvan tutkimi-

seen, mutta sitä on kritisoitu dogmaatti- suudesta ja mekanistisuudesta.

Demeter-toiminnassa pyritään ymmär- tämään naisten väkivallan eri muotoja, katkaisemaan väkivallan kierre ja yrite- tään luoda yhteiskunnallisesti väkivaltaa ennaltaehkäiseviä toimintamalleja. Me- todi tutkii kulttuurisesti ja psykologis- ti naisten väkivaltaa erillisenä ilmiönä. Tietoisuuden tie alkurakkauteen -kirjan tavoitteena on tarjota väkivallan parissa toimiville ammattilaisille välineitä väki- vallanteoista tai väkivaltaisista impuls- seista kärsivien naisten auttamiseen. Lähtökohta on hyvä, mutta toiminnan määrittelyssä (s. 43) tavoitellaan ehkä liian suurta palaa kerrallaan: yhteiskun- nalliset ja kulttuuriset muutokset ovat va- litettavan hitaita. Mutta rohkeasti Maria Akatemia on työhön tarttunut. Tietoisuu- den tie alkurakkauteen on samalla sekä ohjelmanjulistus että projektiraportti.

Maria Akatemian metodi on kiinnostava ja epäilemättä toimivakin, mutta esitysta- van dogmaattisuus herättää kysymyksen menetelmän joustavuudesta. Tilanteet ovat erilaisia, samoin väkivallan uhrit. Voiko mikään metodi sinänsä korvata ai- toa läsnäoloa, rinnalla kulkemista ja em- paattista tukea? Jokainen ihminen koh- taloineen on kuitenkin ainutlaatuinen, vaikka väkivaltatapaukset tuntuvatkin toistuvan masentavan samankaltaisina.

Demeter-metodi vaikuttaa toimintamal- lilta, jonka avulla naisen väkivaltaongel- ma voidaan kohdata sekä psykologisella että yhteiskunnallisella tasolla. Toinen asia on, kuinka yleispätevä tämä mene- telmä lopulta on ja onko menetelmän yhti- skunnallinen merkitys niin suuri kuin teos antaa ymmärtää. Yritystä tässä toi- minnassa kuitenkin on ja kaikki kunnia sille. Tietoisuuden tie alkurakkauteen on ulkoasultaan, taitoltaan ja kuvituk- seltaan erittäin tyylikäs – se on esteet- tinen objekti. Esteettisen kokemuksen voimistaminen ja esteettinen herkistymi- nen vähentää tutkimusten mukaan myös väkivaltaista käytöstä. Sikälikin kirja on linjassa eetoksensa kanssa.

Naisten väkivaltaongelmien hoidosta kiinnostuneelle tämä kirja tarjoaa selke- än esityksen siitä, miten Demeter-malli toimii. Tietoisuuden tie alkurakkauteen on johdonmukainen puheenvuoro, joka jokaisen väkivaltakysymyksiin liittyvän auttamistyön parissa toimivan kannattaa lukea. Lukija voi sitten kohdallaan poh- tia, miten käytäntöön sovellettava tämä menetelmä sitten oikeastaan on. ■

Teksti: Sirpa Marttila

Lapsiin kohdistuvan väkivallan tai hyväksikäytön epäily aloittaa monivaiheisen prosessin, jossa ovat mukana poliisi, sosiaalityöntekijät, syyttäjät, lääkärin, tuomarit sekä koulun ja päiväkodin henkilökunta.

Poliisiammattikorkeakoulun kattava tutkimus kuvaa lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja hyväksikäyttötapausten etenemistä rikosprosessissa aina epäilyn heräämisestä mahdolliseen tuomioistuinnäytteenä. Rikosprosessin lisäksi tutkimus nostaa esiin haasteita, joita viranomaiset kohtaavat työssään. Tutkimus perustuu asiakirja- ja rekisteriaineistoon sekä kolmella paikkakunnalla tehtyihin haastatteluihin.

Näytön puute katkaisee tapausten käsittelyn

Tutkimuksen mukaan lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten eteneminen rikosprosessissa päättyy usein siihen, ettei epäilystä rikoksesta saada riittävästi näyttöä. Riittävän todistusaineiston kerääminen vaatii viranomaisten yhteistyötä erityisen paljon. Todistusaineiston keräämisessä onnistutaan vaihtelevasti.

Tutkimukseen osallistuneiden kuntien alueella vuonna 2007 noin kolmasosa poliisin tietoon tulleista lapseen kohdistuneista väkivalta- tai hyväksikäyttöepäilyistä

Humppi, Sanna-Mari ja Ellonen, Noora:

Poliisiammattikorkeakoulu 2010. 306 s.

lyistä eteni rikosilmoituksen kirjaamisesta tuomioistuinkäsittelyyn. Suurin syy käsittelyn katkeamiseen oli riittävän näytön puute.

– Tutkimustapausten ja yhteistyön kehittäminen poliisiin, syyttäjän, lääkärin ja sosiaaliviranomaisten välillä on tarpeen, jotta lapsiin kohdistuvissa rikoksissa saataisiin riittävästi näyttöä. Tutkimukseen osallistuneiden viranomaisten toiminta vaihteli selvästi eri paikkakunnilla ja eri viranomaisten välillä, tutkijat **Noora Ellonen** ja **Sanna-Mari Humppi** kertovat.

Lapsen kuuleminen tärkeintä ja vaikeinta

Oikeudenkäynnin kannalta tärkein todistusaineisto lapseen kohdistuneen väkivaltarikoksen selvittämisessä on lapsen henkilökohtainen kuuleminen. Lapsen kuuleminen tehdään jo poliisin esituttelun aikana.

– Lapsen kuuleminen edellyttää usein erityisiä taitoja. Se on paitsi tärkein, myös yksi vaikeimmin saatavista todistusaineistoista, kertoo tutkija Sanna-Mari Humppi.

Poliisi voi käyttää lapsen kuulemiseen tai muun todistusaineiston keräämiseen muiden viranomaisten asiantuntija-apua esimerkiksi pyytämällä asiantuntijalausuntoja. Tutkimuksen mukaan tällaisten asiantuntijalausuntojen painoarvo oikeudessa on kuitenkin hyvin vähäinen, jos lapsen kuulustelukertomusta ei ole. Asiantuntijalausuntojen roolia rikosprosessissa tulisikin selvittää, sillä niiden hankkiminen usein myös hankaloittaa prosessia.

Viranomaisten resurssipulan takia asiantuntijalausuntoa voidaan joutua odottamaan jopa vuosi, jolloin venyvät myös oikeusprosessit ja siten lapsen mahdollisesti tarvitsema terapia tai pysyvät lastensuojelulliset toimenpiteet.

Viranomaiset kaipaavat koulutusta

Tutkimuksessa keskeisimmiksi keinoiksi kehittää lapsiuhritapausten selvittämistä nousivat resurssien ja koulutuksen lisääminen sekä tutkinnan keskittäminen tietyille asiantuntijoille. Lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvää koulutusta kaivattiin ennen kaikkea poliisien ja lääkäreiden peruskoulutukseen.

Yhtenä esimerkkinä tutkinnan keskittämisestä tutkimuksessa nostetaan esiin pohjoismainen Lastentalo (Barnhus) -malli. Siinä lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa ja hyväksikäyttöä tutkivat viranomaiset toimivat saman katon alla. Tutkimus tukee mallin käyttöön ottoa myös Suomessa.

Tutkijoiden mukaan muista Pohjoismaista tulisi ottaa mallia myös suhtautumisessa uhriin.

– Rikoksesta epäillyn oikeusturva saa Suomessa viranomaisten päätöksissä paljon painoarvoa. Uhrin näkökulman huomioimisessa olisi meillä paljon kehitettävää, Humppi toteaa.

Julkaisu on luettavissa verkkojulkaisuna ja tilattavissa Poliisiammattikorkeakoulun verkkokirjakaupasta, www.polamk.fi/julkaisut. ■

Lähde: Polamk

Ikääntyneet naiset vaikenivat väkivallasta

UUTISIA

Joka neljäs yli 60-vuotias kotona asuva nainen on kokenut väkivaltaa viimeisen vuoden aikana. Väkivallan tekijänä on useimmiten oma puoliso. Lääkärit kertovat harvoin oma-aloitteisesti parisuhteessaan kokemastaan väkivallasta.

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen koordinoiman eurooppalaisen tutkimuksen mukaan yli 60-vuotiaat naiset ovat enimmäkseen tyytyväisiä elämäänsä: yli 70 prosenttia vastaajista koki elämänlaatunsa hyväksi tai erittäin hyväksi. Väkivaltaa tai kaltoinkohtelua kokeneiden naisten elämänlaatu oli kuitenkin muita merkittävästi huonompi.

Tutkimuksen mukaan kodin seinien sisäpuolella tapahtuvasta väkivallasta runsas viidennes on psyykkistä väkivaltaa (21,2 %). Väkivalta voi olla myös taloudellista (6,5 %), fyysistä (2,8 %), laiminlyöntiä (2,6 %) tai henkilökohtaisten oikeuksien loukkauksia (5,7 %). Noin viisi prosenttia naisista on kokenut seksuaalista häirintää tai väkivaltaa – luku on tutkittujen maiden korkein. Ikäihmisten kohdalla väkivalta on tyypillisesti pitkäkestoista, jopa vuosikymmeniä jatkuvaa.

– Väkivalta jää helposti näkymättömäksi, jos siitä ei jää fyysisiä jälkiä, toteaa erikoistutkija Minna-Liisa Luoma. – Lääkäriin nauttii kohdistuva väkivalta päättyy harvoin poliisien ja sairaaloiden tilastoihin, koska vanhuksia ei haeta herkästi apua. Väkivallasta ei ole helppo puhua edes läheiselle ihmiselle, koska asia koetaan häpeällisenä.

Läheisen tekemällä väkivallalla on vakavia seurauksia fyysiselle ja henkiselle hyvinvoinnille. Erityisen vakavia seurauksia on väkivallalla, joka tapahtuu lähellä uhrin elinpiiriä. Häpeän lisäksi naiset voivat tuntea syyllisyyttä ja pelkoa, osa masentuu ja reagoi väkivaltaan fyysisin oirein. **Lisätietoja:** erikoistutkija, yksikönpäällikkö Minna-Liisa Luoma, THL, minna-liisa.luoma@thl.fi

Internet versio

Internet versio

Rikosuhripäivystyksen Länsi-Uudenmaan palvelupiste avattu Karjaalla

Rikosuhripäivystys (RIKU) on marraskuussa 2010 avannut palvelupisteen Länsi-Uudellemaalle. Palvelupisteen isäntäjärjestönä toimii Folkhälsan Syd Ab, joka ylläpitää myös alueen asukkaita palvelevaa turvakotia Villa Familian yksikössä. Palvelupiste kuuluu RIKUn Etelä-Suomen aluetoimiston palvelusteverkostoon, jonka pääpaikka on Helsingissä.

Länsi-Uudenmaan palvelupiste sijaitsee Karjaalla Folkhälsanin Meltolan yksikössä, osoitteessa Högbentintie 30, Meltola (Raasepori). Folkhälsanin sosiaali- ja projektityöntekijä **Janiina Mieronkoski** toimii RIKUn yhdyshenkilönä. Palvelupisteeseen on koulutettu vapaaehtoistyöntekijöitä RIKUn tukihenkilöiksi. Yhteyttä voi ottaa puhelimitse numeroon 040 351 8500 arkisin virka-aikaan, jättämällä soittopyynnön vastaajaan tai lähettämällä sähköpostia osoitteeseen etelasuomi@riku.fi.

Palvelupiste palvelee pääasiassa Raaseporin, Hangon, Inkoon, Lohjan ja lähikuntien asukkaita. RIKUn valtakunnalliset palvelut ovat kaikkien käytössä asuinpaikasta riippumatta. ■

Janiina Mieronkoski toimii RIKUn Länsi-Uudenmaan palvelupisteen yhdyshenkilönä. Kuva: Folkhälsan.

Janiina Mieronkoski är kontaktperson för Brottsofferjouren i Västra Nyland. Foto: Folkhälsan.

Brottsofferjourens serviceställe i Västra Nyland har öppnat i Karis

Brottsofferjouren har i november 2010 öppnat ett serviceställe i Västra Nyland. Som värdorganisation för servicestället fungerar Folkhälsan Syd Ab, som även erbjuder skyddshemstjänster för regionens invånare vid enheten Villa Familia. Servicestället hör till nätverket av serviceställen vid Brottsofferjourens regionkansli i Södra Finland, som har huvudkontor i Helsingfors.

Servicestället i västra Nyland är beläget i Karis vid Folkhälsans Mjölbolstaenhet vid Högbensvägen 30, Mjölbolsta (Raaseborg). Folkhälsans social- och projektarbetare **Janiina Mieronkoski** fungerar

som kontaktperson för Brottsofferjouren. Servicestället har frivilligarbetare, som har utbildats till Brottsofferjourens stödpersoner.

Kontakt med servicestället fås per telefon: 040 351 8500 vardagar under tjänstetid eller genom att lämna ett meddelande på telefonsvararen eller till e-postadressen etelasuomi@riku.fi.

Servicestället betjänar i huvudsak invånarna i Raaseborg, Hangö, Ingå, Lojo och andra närmommuner. Brottsofferjourens riksomfattande tjänster kan användas av alla oberoende av boningsort. ■

UUTISIA

Pohjanmaalla kiirettä

Rikosuhripäivystyksen (RIKU) Länsi-Suomen aluetoimistossa on pitänyt kiirettä. Tukipalvelun käytössä on tapahtunut huomattavaa kasvua viime vuoden aikana.

Vaasassa on tehty vuosia töitä RIKUn näkyvyyden eteen ja verkostoiduttu alueellisesti rikoksen uhreja kohtaavien tahojen kanssa.

– Vihdoinkin työn tulos alkaa näkyä, iloitsee Länsi-Suomen aluejohtaja **Mika Lindén**. Tukisuhteiden määrä yli kaksinkertaistui viime vuoden aikana. Yhteydenottoja RIKUn Länsi-Suomen alueen palvelupisteisiin tuli huomattavasti enemmän kuin aiempina vuosina.

Oman lisänsä viime vuoden asiakasmäärien kasvuun toi Kokkolan Ensi- ja turvakodin yhteydessä toimiva palvelupiste, jonne palkattiin vuoden 2010 alussa osa-aikainen toiminnanohjaaja. Tarve RIKUn palveluille Kokkolan seudulla konkretisoitui viime vuoden aikana useina asiakkuuksina.

Merkittävimmäksi tekijäksi tukipalvelun käytön kasvussa Lindén mainitsee poliisin toiminnan. Poliisi ohjaa rikoksen uhriksi joutuneita entistä useammin Rikosuhripäivystykseen.

– Tavoitteenamme oli kehittää RIKUn ja poliisin yhteistyötä viime vuoden aikana ja siinä onnistuttiin etenkin Pohjanmaan poliisilaitoksen kanssa.

Usein rikoksen uhriksi joutuneet tulevat suoraan RIKUn toimistoon saatuaan poliisilta RIKUn esitteen. Asiakkaat ovat myös ilmaisseet tyytyväisyytään yhteistyöhön ja poliisien suhtautumiseen. Tehostetun yhteistyön tavoitteena on saada uhreille kokemuksesta selviytymisen tueksi nopeasti neuvoja rikosprosessiin liittyvissä asioissa ja henkilökohtaista tukea. ■

RIKOSUHRIPÄIVYSTYKSEN YHTEYSTIEDOT

Rikosuhripäivystys (RIKU) palvelee

Tekstiviestipalvelu
Rikumobiili 18184
Auttava puhelin 0203 16116
Juristin puhelinneuvonta
0203 16117
Neuvoja verkossa: www.rikunet.fi
Kotisivut: www.riku.fi
Facebook: Rikosuhripäivystys
Henkilökohtaista tukea RIKUn palvelupisteistä

KESKUSTOIMISTO

Läntinen Brahenkatu 2, 4. krs,
00510 HELSINKI
fax. 09 272 2012
Petra Kjällman, toiminnanjohtaja,
puh. 040 510 6210
Merja Eloaho, toimistosihtööri,
puh. 040 578 3564
Salome Tuomaala, projektikoordinaattori,
Ulrik-hanke, puh. 050 5940 093
Meri Korniloff, projektisihtööri, Ulrik,
puh. 040 842 2487

ETELÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO

Maistraatinportti 4 A, 4. krs.,
00240 HELSINKI
Jaana Koivukangas, aluejohtaja,
puh. 040 512 9335

Pääkaupunkiseudun palvelupiste

Maistraatinportti 4 A, 4. krs.,
00240 HELSINKI, puh. 09 4135 0550
Anne Veijola, toiminnanohjaaja,
puh. 040 523 0595
Riitta Putkonen, toiminnanohjaaja,
puh. 0400 971 940

Keski-Uudenmaan palvelupiste

Myllytie 11, 04400 JÄRVENPÄÄ
Tuija Hellsten, toiminnanohjaaja,
puh. 0400 875 395

Päijät-Hämeen palvelupiste

Tuija Hellsten, toiminnanohjaaja,
puh. 050 402 1158

Kymenlaakson palvelupiste

puh. 0500 981 837

Länsi-Uudenmaan palvelupiste

Folkhälsan Syd Ab,
Högbenintie 30, 10350 MELTOLA
Janiina Mieronkoski, yhdyshenkilö
puh. 040 351 8500

Porvoon palvelupiste

Lundinkatu 5, 06101 PORVOO
Jari Oksanen, yhdyshenkilö,
puh. 0400 494 039

POHJOIS-SUOMEN ALUETOIMISTO

Oulun seudun palvelupiste
Torikatu 16, 2. krs, 90100 OULU,
puh. 08 312 0618
Maarit Saukko, aluejohtaja,
puh. 040 543 3495

Kajaanin palvelupiste

Tehdaskatu 11, 87100 KAJAANI
puh. 040 769 6352

ITÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO

Siltakatu 14 B 26, 4. krs,
80100 JOENSUU, puh. 013 221 990
Jaana Rossinen, aluejohtaja,
puh. 040 507 0795
Galina Vasilenko, projektiohjaaja,
Ulrik, puh. 050 324 1314

Joensuun palvelupiste

Siltakatu 14 B 26, 4. krs,
80100 JOENSUU
Annariina Tahvanainen, toiminnanohjaaja,
puh. 040 725 6001

Savonlinnan palvelupiste

Olavinkatu 40 A, 57130 SAVONLINNA
Sisko Stolt, yhdyshenkilö,
puh. 015 273 700

Kuopion palvelupiste

Saastamoisenkatu 12,
70100 KUOPIO, puh. 017 262 7738
Eila Kersalo, toiminnanohjaaja
puh. 050 557 6712
Minna Piippo, toiminnanohjaaja
puh. 050 557 6725

Mikkelin palvelupiste

Maaherrankatu 13 B, 4. krs,
50100 MIKKELI
Mirka Leikas, yhdyshenkilö,
puh. 015 214 401

Lappeenrannan palvelupiste

Pormestarinkatu 6 A, 5. krs,
53100 LAPPEENRANTA
Maarit Kuntola, yhdyshenkilö,
puh. 050 501 7994

LAPIN ALUETOIMISTO

Maakuntakatu 29–31 B, 3. krs,
96200 ROVANIEMI
Päivi Alanne-Kunnari, aluejohtaja,
puh. 0400 979 175
Leena Piippola, projektiohjaaja,
Ulrik-hanke, puh. 0400 970 081

Rovaniemen palvelupiste

Maakuntakatu 29–31 B, 3. krs,
96200 ROVANIEMI
Soile Saukkonen, toiminnanohjaaja,
puh. 0400 979 026

Kemin palvelupiste

Kriisikeskus Turvapoiju,
Etelärantakatu 6, 94100 KEMI
Satu Peurasaari, yhdyshenkilö,
puh. 040 572 3793

Kemijärven palvelupiste

Särkeläntie 4, 98120 KEMIJÄRVI
Päivi Säynäjäkangas, yhdyshenkilö,
puh. 040 748 3225

Ylä-Lapin palvelupiste

Sámi Soster ry, Saarikoskentie 4,
99800 INARI
Ristenrauna Magga, yhdyshenkilö,
puh. 0400 314 154

SISÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO

Hatanpään valtatie 34 E, 4. krs,
33100 TAMPERE
Satu Hintikka, aluejohtaja,
puh. 050 523 7313

Pirkanmaan palvelupiste

Hatanpään valtatie 34 E, 4. krs,
33100 TAMPERE
Katariina Westman, toiminnanohjaaja,
puh. 03 3141 8513, 050 421 0236

Hämeenlinnan palvelupiste

Lukiokatu 16, 13100 HÄMEENLINNA
Rebekka Wadhwa, toiminnanohjaaja,
puh. 050 378 2877

Jyväskylän palvelupiste

Asemakatu 2, 40100 JYVÄSKYLÄ
Tarja Kiuru ja **Pirjo Tupamäki**,
yhdyshenkilöt, puh. 014 625 960,
050 368 0188

Sastamalan palvelupiste

Vammalan tukitalo, Aarnontie 17 A 5,
38200 SASTAMALA, puh. 03 512 0500
(vaihde)
Mari Kyttilä, yhdyshenkilö
puh. 050 359 7972

LOUNAI-SUOMEN ALUETOIMISTO

Yliopistonkatu 24 B 28, 20100 TURKU
Tiina Rantanen, aluejohtaja, puh. 02 235
5055, 050 551 5055

Turun palvelupiste

Yliopistonkatu 24 B 28, 20100 TURKU
Leila Taipale, toiminnanohjaaja,
puh. 050 340 3580

Salon palvelupiste

Rummunlyöjäkatu 7 B, 2. rs.,
24100 SALO
Jutta Sohlman, yhdyshenkilö,
puh. 050 304 7015

Porin palvelupiste

Antinkatu 8, 28100 PORI
Tuija Mäntylä, yhdyshenkilö,
puh. 050 593 6706

Rauman seudun palvelupiste

Valtakatu 13, 26100 RAUMA
Sari Seikkula ja **Sari Salminen**,
yhdyshenkilöt, puh. 050 375 5338

LÄNSI-SUOMEN ALUETOIMISTO

Kauppapuistikko 26, 65100 VAASA
Mika Lindén, aluejohtaja,
puh. 06 317 5654, 050 572 9265

Kokkolan palvelupiste

Sairaalkatu 9, 67100 KOKKOLA
Marika Pynttari, toiminnanohjaaja
puh. 06 831 9518, 0440 548 265

www.riku.fi